

inspexerant: maiores essent chananei. & ipsi tabuerunt: & multitudinem hoc credere cōpulerūt. Illi aut ex his quæ audierant possessionē terræ illius difficilē sibi iudicabāt: solutoq; cōcilio: cū uxorib⁹ & filiis lugentes degebāt: tanquā eis deus nihil ope: sed tantū uerbo pmitteret. Rursūq; Moysē increpabāt: & in clamabāt ei: eiusq; fratri atq; pōtifici: & pessimā qdē licet cū illorū blasphemis habuerunt noctē. Mane uero cōcurrerunt ad ecclesiā, deliberationē habētes: interfecto Moysē & aarō: ad ægyptū denuo remeare. Vnus aut explorator: Iesus filius Naue de tribu effraim & calep de tribu iuda: metuentes in mediū pcesserunt: tenebantq; multitudinē: confidere supplicātes eā: & neq; deū falsitatis arguerent: neq; credere his quæ pro terrore nō uere dicebāt de chananeis: sed sibi potius qui ad scēlicitatē & possessionē bonorū eos decentius inuitarent: quādo nec mōtiū magnitudo: nec altitudo fluuiorū: uirtutē colētibus effectum ipēdieret: maxime cū deus securitatē pbeat: & eorū ppugnator existat. Pergamus ergo inquit simul ad hostes: nullā timoris suspicionē habētes: sed duci credite deo nosq; sequimini quo uocamur. Et ille qdē dicētes hæc: nitebant irā populi mitigare. Moyses aut & Aaron in terrā pstrati: rogabāt deū non p salute sua: sed ut quiescere ignoratē faceret plebē: eorumq; sedaret animos pntis hesitatōis passiōe turbatos. Astitit ergo & nubes: & istans supra tabernaculū significauit dei præsētiam. Moyses uero iā cōfidens: in media astitit multitudine deūq; p motum pro eorū pccabatur iniuria: percepturosq; fore supplicium: nō quidem delicto dignum: sed quale patres p correptionē inferūt filiis. Cūq; transissent i tabernaculum coram deo pro futura eorū perditione deflebāt: cōmemorabātq; populū quæ passi sunt ab eo: & quantis beneficiis participati: ingrati circa eum existerēt: quādo ēt nunc exploratorū terrore decepti: sermones illoꝝ potius quāp missioēs dei iudicarent ueriores: & ob hanc cām nō equidē perderet: oēs: neq; eorū exterminaret genus: qd oibus hoibus potius apud se harēt honoratū: chananeorū uero terra non eos eē potituros: neq; eius scēlitate lætatos: sed ēt sine domibus & ciuitatibus in deserto quadraginta ānis esse uirtuosos: & hanc pēnā eos p iniquitate soluturos filiis aut uestris dicebat: deus terram datū se pmisit illosq; participaturos bōis: & dominos eorū fore quæ uos ipsi uobis inuidistis accipere. Cū hæc itaq; Moyses dei uoluntate dixisset: in tristitiā & erūnā conuersa ē multitudo: rogabātq; Moysen: ut ppetium eis faceret deum: & a deserto libertatis pberet. urbes. Ille aut dicebat deū huiusmodi nō habere cōsiliū: neq; secūdū leuitatē humanā ductū circa indignationē eorū: sed habita deliberatiōe in eos sentētiam protulisse. Nō itaq; iudicādū ē oportere hæc discredidit Moyses cū uir unus eēt tantam militiam hominū irascētū potuit mitigare: & ad māfuetudinis uota reducere. Deus enī asistens ei sermonibus eius uinci multitudinē pparauit: quippe cū sapius inobediētes iutilem sibi inobedientiam fuisse cognouisset: in calamitatibus utiq; incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendū sibi de quibus cūq; populū audiret: & hoc nō solū tpe quo uixit: sed etiam nunc est. Nullus enim est hæbreorū q non tanquā p sēte eo: & castigatē si forte sit moribus incompōsitus obediāt sanctionibus eius: licet alios latere possit. Et alia quidem indicia ultra humanā uirtutem eius existunt. Olim enī quidā trans euphratē fluuiū habitantiū: quatuor mēsiū itinere ueniētes pp honorē nostri sacrificii cum multis piculis simul & sūptibus: sacrificātesq; nō ualuerūt immolationē participari: interdicēte hoc Moysē qbuslibet: qui nō sint nostris legib⁹ eruditi: neq; nobis ex paterna traditione coniuncti. Et alii quidē nec sacrificarunt: alii uero semiplene sacrificātes reliquerunt. alii aut neq; initium ingrediēdi in tēplū ualentes facere discesserūt: obedire Moysesos pceptis potius quā suā uoluntatē facere pponētes: & cū phibentē se de talibus nō metuerēt: solā tamē cōsciētiam formidarūt. Sic legislatio q uidebatur dei: fecit illum uirū meliorē sua natura putari. Sed ēt atē tēpus modicū huius belli. Claudio romanis iperate: Ysmaele apd nos existēte pōtifice: cū famēs nostrā regionē talis obtinuisset: ut quatuor dragmis uēderet assiriū: allata farina ad festiuitatem azimorū in choris septuaginta qui modii quidem singuli sunt unus & triginta: attici autem quadraginta & unus: nullus sacerdotum præsumpsit comedere cum scilicet terram inopia tanta detineret: quippe cum metuerent legem & iram: quā etiā super iniquitates hoibus occultas solet inferre diuinitas. Igitur non oportet admirari de his quæ tunc gesta sunt: quando etiā nunc litteræ a Moysē derelictæ: tantā uirtutem habent ut etiam inimici nostri fateantur: quia is constituit rempublicam nostram per Moysen eiusq; uirtutem: deus est. Sed de his quidē ut placuerit unicuiq; consideret.

Hic liber continet tempus annorum quadraginta.

Bellum hæbreorum absq; noticia moyses contra chananeos gestū atq; deuidtū. CAP. .I

Incipit liber quartus antiquitatis iudaicæ.

Aebraeos itaq; deserti molestia atq; difficultas cogebat etiā prohibēte deo ad chananeos accedere. Non enim Moyses sermonibus acq̄secebāt obedire: sed etiā præter illius uoluntatē superare se hostes existimantes: illum qdem accusabant suspicionem habentes: eo q eorum negociaretur inopia m: & ut semp ei⁹ uiderentur egere solatio. Prælio uero aggressi sunt chananeos: dicētes deū nō propter Moysen eis auxiliari: sed cōmuniter gēti suæ ferre solatiū propter maiores eorum suamq; uirtutem quorum semper prouidentia habuisse uidebat

D

& quō qui prius libertatem præbuiſſet: etiam tunc laborare uolentibus ferre ſolatia non tardaret: dicebantq; etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus præualere: licet uelit Moyſes deum ab eis alienare: omnibusq; hoc expedire: ut ipſi ſui rectores eſſent: & non ab ægyptiorum iniuria digreſſi: Moyſeos tyrannidem denuo ſuſtinerent: & ſecundum eius uoluntatem uiuerent: nec deciperentur quaſi diuinitas ei ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret: tanquam non omnes eſſent de genere Abraam: ſed unus eſſet his auctor omnium: cui deus omnia noſſe futura præberet: qui uiderentur ſapere ſi ei⁹ ſuperbiam contemnerent & deo credentes obtinerent terram quam eis uolentibus promiſerat: & non propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpiceret prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atq; deſertum propter quæ ad hoc potius urgebantur: ad chanaanorum bella ſunt profecti: deum ducem exiſtimantes: & non ad legiſlatorem ſolatum ſuſtinentes: donec ſibi meliora fore decernerent. Quo facto hoſtes aggreſſi ſunt. Illi autem eorum non expauſcentes inuaſionem ſeu multitudinem eos fortiter exceperunt: & hæbreorum multitudo eſt interempta. Reliqua uero militia cohortis eorum ſoluta eſt: ſectatiq; in tabernaculum turpiter conſugerunt: & eo q; præter ſpem tantæ calamitati occubiſſent: omnino deſti ſunt: & nihil utile decetero ſperabant: cogitantes q; hæc per dei iracundiam eueniſſent: accedentibus ad bellum contra eius uoluntatem Moyſes ergo uidens ſuos perditione compreſſos. & metuens ne uictoria confidēs inimici: & appetentes maiora ſuper eos accederent: iudicauit exercitū in deſertū procul a chanaanis educere. Cūq; multitudo ei conſentiret: quæ utiq; cognouerat: q; abſq; præceptionib⁹ eius prouidentia præualere non poſſet: eleuato exercitu abiit in heremum: faciens eos ibi quieſcere: nec prius chanaanos adire: donec ad hoc oportunitate tempus a deo acciperet. Igitur quod in magno contigit exercitu: & præcipue apud eos qui in ærumnis calumniatores & inobedientes exiſtunt: hoc etiam iudæis euenit. Nam dum eſſent ſexcenta milia: & forte præ multitudine conſiliis melioribus ſe minime ſubiecerent: inopia potius & ærumnis irascebantur: & aduerſus alterutros: & aduerſus ducem. Seditio enī talis: qualem nec apud græcos: nec apud barbaros factam audiuiſimus tunc eos apprehendit: per quam omnes deſerendos a deo atq; perditionis periculum ſuſcepturos eripuit. Moyſes: oblitus malorum: licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus. Pro cuius præciſibus deus nihil mali eos ſuſtinere permiſit: licet legiſlatorem ſuum contumeliis affeciſſent: & mandata quæ ipſe per moyſen dederat deſpexiſſent: eripuit tamen eos: quando eis pro ſeditione ſua mala prouenire potuiſſent: niſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet. Seditio uero & quemadmodum poſtea Moyſes cōuerſatus eſt narrabo: prædicens cauſam propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio chore & plebis contra Moyſen & fratrem eius de ſacerdotio.

CAP. II.

Hore hæbreorū ex genere nobilis: & abundans diuitiis: & lingua facilis: ac ad pſuadēdū plurimis idoneus: uidens Moyſen in maximo honore conſtitutū p inuidiā grauiter hoc ferebat: Nam cum eſſet ex ea tribu erat & eius cognatus: & mordebat quaſi iuſtus eſſet: ut eam gloriā ipſe obtineret: q; & ditior illo: & genere apud leuitas nō uidereſſe deterior clamabatq; dicēs eſſe crudelē Moyſen: gloriāq; ſibi meti occupaffe: & hanc p calliditatem quaſiſſe ſub occaſione: quaſi uideret deū: & cōtra leges Aaron fratri ſacerdotiū dedit non cōi placito plebis: ſed ſuo iudicio: & ſup hæc modo tyrannico honores quibus uellet impenderet. Sæuius autem eſſe dicebat: & ultra uiolentiā: q; leſionē: niteretur iſerre latēter: quādo nō ſolū nolentibus: ſed neq; intelligentibus inſidias eius honores auferre contenderet: q; cū ſcierint inquit hoīes nō ſe poſſe uiolentiā præualere: hanc quidem uolentes boni uideri non inferunt: dolofa tamen arte machinantur: quatenus deſideratum perueniant: ad effectum. His & ſimilibus ſuaſeabat plebi: quia utile foret ut dum adhuc huiusmodi latere ſe crederent: punirent: nec ſinerent ad potiorē accedere cumulum ne manifeſte fierent inimici: adiciēbatq; dicens. Quam rationē reddere poterit Moyſes: ut Aaron & eius filiis daret ſacerdotium. Si enim ex tribu Leui deus honore alicui præbēdū eſſe decreuit: ego hunc iuſtior ſum accipere genere quidē ipſo cōſiſtens quo Moyſes diuitius aut & forma potentior. Si uero maior tribus querit: dignū eſt ut Ruben tribus poti⁹ honoret: & hūc accipiāt Dathan: & Abyron & Falas. Iſti enim ſeniores erant in illa tribu: & potentes facultate pecuniarū. Hæc itaq; Chore dicens: uolebat uideri quidē cōi utilitate prodeſſe: opere uero agebat ut honorem hunc in ſe populi ſuffragatione transferret. Et ille quidē hæc maliuole plebi cū dolofa dicebat eloquio procedente uero ſermone paulatim ad multos & creſcentibus adiutoribus: contra derogationē Aaron oīs exercitus eſt agiſtatus. Erāt enim concordantes cum Chore ducenti & quinquaginta priores uiri: ſtudentes quatenus fratrem Moyſeos ſacerdotii iure priuarent: & p hoc eum exhonorarēt. Tūc itaq; populus: ut etiam Moyſen lapidaret aggreſſus ē: & in eccleſiā iordinateo liberet: qui ſub occaſione dei uiolēta mādata pcepit. Dicebāt enī. Quod ſi deus ipſe ſacerdotē futūre eligeret: digniſſimum ad hunc honore pueheret & nō eū multis iſeriores daret & ſi decreuiſſet hunc Aaron dari corā populo ſaceret: & nō in fratris hoc poteſtate reliqueret. Moyſes ergo cū derogationē Chore iam ex multo pſiret: etiam irritatū populū nō expauit: ſed confidēs rebus quas ſideli deuotione tractabat: & ſciens fratrem dei uoluntate ſacerdotiū: & non ſuo munere meruiſſe ad

concilium venit: & multitudini quidem nihil omnino locutus est: ad Chore autem clamans: cum
 esset dexter etiam in aliis: & ad loquendum nimis ingeniosus: mihi inquit o Chore & tu: & unus
 quisque horum: ostendebat autem ducentos & quinquaginta uiros: honore digni esse uidebantur: &
 totum exercitum huiusmodi honore non prius: licet non habeant quæ uobis ex diuitiis & culmi-
 ne aliæ dignitates existunt. Igitur sacerdotium Aaron non eo quot diuitiis præcellat: cum tu am-
 bos nos pecuniarum multitudine uidearis superare neque propter genus: quando commune nobis
 hoc fecit deus: eundem progenitorem dans nobis: neque propter fraternum amorem: quot iustus
 alter habere potuisset: ego hoc contuli fratri. Nam si non cogitar em de dei legibus: hunc honorem
 mihi potius præbuissem: quando plus mihi ego sum uicinus quàm alter: & mihi magis quàm alteri fa-
 miliaris existo: neque sapiens consilium erat memet periculis subdere: & alii ex tali causa felicitatis
 dona conferre. Sed a malitia ego sum remotus: deus uero se contemni non despexit: neque uos igno-
 rare uoluit: sed hoc facientes ei præstatis: & ipse eligens sacerdotem futurum sibi a querela uos hu-
 iusmodi liberauit. Non enim Aaron gratia mea hoc: sed iudicio diuino sortitus est. Vnde ponat
 hoc deus in medio quasi ad disceptandum: ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur: accedat. Quod
 dedit deus non delinquimus: si uolentes accepisse iudicamur: cum sit impium: honorem quem ille
 præbet non adire: & nimis irrationabile uniuerso tempore securitatem promittente deo contemne-
 re. Sed & nunc iterum probare uult eum qui pro uobis ei debeat hostias immolare: & præsul pieta-
 tis existere. Incongruum namque est o Chore ut quilibet appetens honorem: deo hunc prebendi cui
 uoluerit auferat potestatem. Igitur a seditione & huiusmodi murmure quiescite: mane uero omnes
 qui sacerdotium quæritis thuribula singula portantes a uestris domibus cū thymiamate & igne ue-
 nite. Sed & tu Chore cede deo iudicium: & in his eius expecta sententiam & nō temetipsum deo ue-
 lis facere meliorem: sed potius ad esto: de hoc honore taliter iudicandus: necnō & Abiron arbitror
 interesse iudicandum cum & eiusdem sit generis: & in nullo possit de rebus sacerdotii iuste culpari:
 conuenientesque pariter coram omni populo incensum facite: & cuiuscumque uestrum sacrificium sua-
 ue iudicauerit deus: hic uobis ordinabitur sacerdos: & ita derogatione fraterna tanquam ei honore
 sacerdotii ego donauerim liberabor. Hæc Moyses dicente: & a turba: & a sua suspitione multitudo ces-
 savit & laudauerunt cuncti quæ dicta sunt. Erat enim uir optimus: & loqui utilia uidebatur. Tunc si
 quidem concilium est solutum. Altera autem die cuncti congregati sunt in ecclesia: ut adessent sacri-
 ficio & electioni de sacerdotio concertantium: eratque populus conturbatus: cum esset multitudo su-
 spensa spe futurorum: & alii delectabantur: si Moyses malignus ostenderetur: sapientes uero si huius-
 modi seditione liberarentur. Metuebant enim: ne procedere turba ordinator eorum disciplina: po-
 tius deperiret. Omne siquidem uulgus cum naturaliter queri congaudeat de eis qui in potestate sunt
 constituti: ad ea quæ forte placuerunt summopere sententiam tumultus efficiebat. Moyses autem
 missis ad Dathan & Abiron ministris: eos secundum constitutum uenire iussit & sacerdotium expe-
 ctare. Cum uero nec obedire eos nuntii retulissent: nec uelle dicerent Moyse quasi contra omnem
 populum malignitate crescente succumbere: audiens hæc ab eis Moyses sequi se maiores natu præ-
 cipiens: ibat ad Dathan & Abiron: nec indignum esse putabat ad superos accedere. Illi uero nihil
 contradicentes secuti sunt. Dathan autem & qui cum eo erant cognoscentes Moysen cum nobi-
 libus populi ad se uenire: accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum respiciebant quæ
 Moyses esset acturus: erantque circa eos constituti famuli: ut si uellet aliquam uiolentiam Moyses
 facere: uindicarent. Ille uero cum uenisset in proximum: manus ad cælos tendens: multumque cla-
 mans ita: ut populus cunctus audiret ait. Domine cæli: & terræ: & maris: tu enim mihi meorum
 actuum fidelissimus testis existis: quomodo omnia tua uoluntate feci: tu fugientibus præbuisisti ob-
 uiam misericordiam: in omnibus satisfaciens necessitatibus hæbreorum: esto meus & in his uerbis
 auditor. Tibi namque nec quod agitur: nec quod cogitur absconsum est & ideo neque com-
 primis ueritatem: ut horum contra me uelis defensare ingratitude. Antiquitatem meæ gene-
 rationis tu nosti certissime: non auditu cognoscens: sed uisu his quæ facta sunt tunc assistens. In
 his ergo quæ de me licet ueritatem aperte scientes iniuste suspicantur: te testem mihi præcor existe-
 re. Et ego uitam simplicem habens: mea quidem uoluntate tua uero uirtute: hanc mihi Raguel
 relinquente socero: bonorum illorum adeptionem deferentes: meipsum tradidi pro istorum ærum-
 nis: & primo pro libertate eorum: nunc uero pro salute maximos labores toleraui: omnique pericu-
 lo me pro eis subieci. Nunc uero quoniam ut malignus in suspitione sum uiris: quorum uita meo
 labore subsistit: tu qui mihi locutus es in monte Syna & tuæ tunc uocis auditorem esse uoluisti:
 & inspectorem prodigiorum quæ in illo loco fecisti: & iussisti ad Aegyptum properare: & tuam
 uoluntatem his innotescere: qui ægyptiorum mouisti felicitatem: & a seruitute his præbuisisti re-
 fugium: mihi que potestatem Pharaonis paruulam demonstraisti: & in terram nescientibus itine-
 ra nobis pelagus conuertisti permixtumque mare ægyptiorum necibus conturbasti qui nudis ar-
 morum munimina contulisti: qui corruptos fontes nimis hesitantibus potabiles fecisti: potumque
 nobis ex lapidibus produxisti: qui a terrænis cibis inopes: maritimis satiaisti: qui etiam cibum ce-
 lestem præbuisisti primitus non inspectum: qui legum modum condidisti: & ordinem nostræ repu-

blicæ demonstrasti: ueni domine omnium iudex & testis meus: ad quem suffragia ulla non redimunt: tu nosti quod nullum munus contra iusticiam ab hæbreis accepi nec contemsi propter diuitias paupertatem: nec contra uniuersitatis lesionem conuersatus sum qui nunc inextraneas meorum studiorum suspitiones incurri: tanquam te non iubente: sed mea potius uoluntate sacerdotium Aaron dederim: ostende nunc: quia omnia tua prouidentia gubernant & nihil fortuito: sed tuæ uoluntatis interpositione proueniunt ad effectum: & quomodo geris sollicitudinem generis hebræorum: uideat in Abiron & Dathan: quod de insensibilitate te contemnunt: quasi mea uideant arte compressi. Fac itaque super eos apertum iudicium prouenire: ita contra tuam gloriam sæuentium: non eos commodo faciens transire de uita: nec humana lege morientes: sæculo præsentis facias recedere: sed deglutiat eos simul & generationem & substantiam eorum terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ uirtutis ostensio: atque doctrina cunctorum: sic eos castigabis: qui talia de te non bene suspiciant: sic ego minister præceptorum tuorum fidelis omnibus apparebo. Si autem uere contra me derogasse noscunt: illos quidem innoxios ab omni lesione seruato: necem uero quam illis optaui facito meam: & poenam ab eo exige qui tuam uoluit nocere plebem: ut decetero pax concordiaque succedat. Sana multitudine in tuis preceptis obedientem: illesam custodiens eam: & a poena peccati huius exortem. Tu siquidem nosti: quoniam iustum non est supplicium pro eorum malicia committere sustinere cunctos israelitas. Hæc eo dicente simul & flente: repetite terra commota est: & ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cunctus expauit: grauiter & durissimo strepitu: per eorum tabernaculum concitato: terra scissa est: & omnia quæ erant illis gratissima: in ea sunt prorsus absorpta. Quibus sic exterminatis: ut ne occurrerent quidem illud agnoscere: mox apertio terræ super eos reducta est: & ita reintegrata: quasi nihil horum quæ prædicta sunt factum esse uideret insipientibus. Et illi ita perierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta: cognati quidem illorum dolebant non solum calamitatem quæ digna gemitu uideret: sed etiam proximitatis affecti. Sapientes autem quos euidenter uoluntas latebat illorum euentus iudicii certos fecit: & decernentes: quia ueluti erratici deperissent: qui fuerant cum Dathan: de eorum nece non contristabant. Igitur Moyses euocauit eos qui de sacerdotio contendebant ad sacerdotum probationem: ut scirent cuius sacrificium deus susciperet: & illum constitui sacerdotem. Conuenientibus autem ducereis quinquaginta uiris: qui & propter patrum uirtutem honorabantur a populo: & propter suam illos etiam transcendebant: processerunt quoque Aaron & Chore: & ante tabernaculum omnes sanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ignis uero repente tantus effulsit: quantum nullus opifex uideret: nec de terra prolatus: uel concursione fluctuum: aut uiolentia spiritum materia adinuicem percussa sponte aliquando uisus est exilire: sed qualis potuit dei uoluntate succendi: clarus & flameus: quo ueniente super eos cuncti ducenti quinquaginta extincti sunt: & Chore simul: ita ut nec corpora eorum alicubi uiderentur. Solus autem liberatus est Aaron nihil ex igne læsus: qui utique a deo uidebatur electus. Moyses igitur his pereuntibus: uolens poenam eorum reseruari memoriae: & futuros agnoscere: iussit Eleazarum filium Aaron thuribula eorum circa altare æneum collocare: ut in memoriam essent futuro generi: quæ illi sunt passi qui putabant uirtutem dei se posse deludere. Et Aaron quidem iam non munere Moyses sacerdotium se habere credebat: sed dei iudicio patefacto: cum filiis firme ipso honore fruebatur. Seditio tamen neque ita cessauit: sed multo magis augebatur: & crudelius accrescebat: erat tu multus ualde deterior: & nunquam hoc malum finiri putabatur: sed longo tempore permanere. Homines nanque iam nihil præter dei prouidentiam geri credentes: & hæc absque dei gratia circa Moyses gesta minime iudicantes: culpabant Moysen: eo quod tanta ira dei non tam propter iniusticiam punitorum: quam propter fauorem Moyse prouenerit. Illos enim perisse dicebant: nihil delinquentes nisi quod circa dei religionem studium haberent: Moysen uero in interitu talium uirorum & omnium optimorum populum deleuisse: insuper & fratri sacerdotium dedisse quod auferri nequireret: nullumque alium ad hoc ulterius promoueri: cum priores uideret ita perisse. Super hæc etiam & a cognatis extinctorum supplicatio multa fiebat ad populum: ut gloria Moyses minueretur: hoc enim ad suam cautelam accidere iudicabant. Moyses autem diu in tumultu populum constitutum patienter audiebat: metuensque ne quid iterum seditionis emergeret: & magnam malum aliquod proueniret in ecclesiam congregauit multitudinem: & sustinens audiebat: nec ad satisfactionem ueniebat: ne magis uulgus exaceretur auditu. Hoc uero solum principibus tribuum prædixit: ut nomina tribuum suis uirgis inscripta portarent. Illum enim sacerdotium dicebat habiturum: in cuius uirga deus iudicium gloriæ designasset. Portauerunt ergo omnes alii uirgas: & Aaron scribens in uirga sua tribum leui: easque Moyses in tabernaculo dei collocauit. Altera uero die protulit uirgas: erant enim cognite. Cum uero omnes eas singuli uiri signassent: & coram multitudine deportassent: alias quidem in quo schemate eas moyses accepit: in eo permansisse uidebant: de Aaron autem uirga germen & ramos ortos: & fructum speciosum amigdale ex eo ligno processisse mirabantur. Tunc obstupescentes huiusmodi uisionem: & licet aliquid fuisset odium circa Moysen & Aaron: linquentes hoc continuo: mirarique coeperunt in illis dei iudicium & decetero placito diuino fauentes. sinebant Aaron pontificatum habere. Ille siquidem tertio iam eum deum ordinante: hunc honorem firmissime possidebat. Hæbreorum itaque seditio licet multo tempore uiguerit: hoc tamen modo quieuit.

Quemadmodum Moyses instituit decimas dare leuitis & sacerdotibus: & de morte Mariæ & Aaron primi sacerdotis domini: cui successit Eleazarus filius ipsius.

CAP. III.

Rigitur Moyses leuitarum tribum seruituram deo a pliiis & malitia segregauit: ne propter inopiam aut quæstum necessarium ad uitam præsentem essent circa sacrificia negligentes iussitque ut deum secundum dei uoluntatem chanaanam optinerent hebræi: leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas distribuerent: sed & terram ante muros duorum milium cubitorum ad eos pertinere descripsit. Super hæc autem & populum constituit annoque fructuum decimas ipsis leuitis sacerdotibusque præbere. Hæc enim sunt quæ accepit hæc tribus a populo. Necessarium autem iudicauit ipse sacerdotum quæ sint propria declarare. Quadraginta octo quidem ciuitatibus tredecim ex eis leuitis cedere precepit: & decimas quas a populo per annum accipiunt decimas eis diuidi in super etiam primitias omnium frugum: de terra nascentium: deo populum iustum esse offerre fanciuit. Quadrupedum quæ sacrificiis offeruntur quod primitus nascitur: si masculus sit immolandum præberi sacerdotibus iussit: & ut ipsi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacrorum uero quæ comedi non possunt ab eis secundum patrias leges: dominus solum & dimidium eis præberi fecit: pro hominis uero primogenito quinque siclos. Sunt autem eis primitie etiam tonsionis ouium & messium: unde panes facti eis solenniter ministrantur. Si quis eorum uouerit quos nazareos appellat comam nutrire: & uino non uti: isti dum capillos suos dedicant propter sacrificia uenientes ad sacerdotes corban offerunt deo: quod significat: munus: mulier quidem triginta siclos uir autem quinquaginta. De his uero qui eo sunt egeni pecuniis: sacerdotibus licet ut uoluerint iudicare: sed etiam his qui donibus immolant epulationis causa non religionis: necesse est offerre sacerdotibus pectus & dextrum brachium pecoris. Et sacerdotibus quidem Moyses ex his quæ pro peccatis populus sacrificans præbet sicut in precedenti libro significauimus: hoc dari constituit: omnium uero quæ sacerdotibus offeruntur: participari constituit: & seruos & filios: & mulieres: absque hostiis quæ offeruntur pro peccatis. Illa enim in templo soli masculi sacerdotes ea die consumunt. Cum hæc Moyses constituisset: surgens cum omni exercitu ad terminos idumæ uenit: & legatos ad regem idumeorum misit: postcens uiam sibi concedi: quam se confidebat accipere: & illum cum nihil lederetur sine dubitatione præbere. Necessaria namque exercitui se ministrare dicebat: & aquæ precium eos iubebat accipere. Ille uero his quæ Moyses petebat non consentiens neque uiam cedens: sed castrametum occurrit: prohibiturus eos qui transire uolenter præsumerent. Moyses autem cum deus pugnam initium fieri non iussisset recedebat: per desertum iter faciens. Tunc itaque sororem eius Mariam finis uitæ accepit: cum quadragesimum expleisset annum ex quo ægyptum dereliquit: decimi xanthici mensis initio secundum lunam: sepelieruntque eam publice nimis splendide: super quandam montem qui uocatur Sin: & post triginta dies a fletu populum Moyses hoc modo purgauit. Vitulam sceminam aratro & cultura inexpertam: totamque rubeam paululum ab exercitu procul ductam: in loco mundissimo pontifex immolauit: & eius sanguine septies digito aspersi tabernaculum dei: deinde incensa: ut erat tota uitula cum pelle atque uisceribus: lignum cedrinum in medium ignem miserunt: & hyssopum & lanam coccineam: colligensque omnem cinerem uitule uir mundus: posuit in locum purissimum. Hi ergo qui morte polluti erant: paululum in fontem cineris mittentes & hyssopum baptizantes: & hoc cinere spargentes tertia & septima dierum: erant in reliquo mundi. Hoc etiam uenturos ad promissam sortem seruare præcepit. postquam uero propter luctum sororis in exercitu huiusmodi purgatio facta est: duxit populum per desertum & per arabiam: uenitque ad locum quem arabes metropolim suam putant: primo quidem Archim nominatum: qui nunc Petra uocatur. Hic itaque cum esset excelsus mons: ascendens in eum Aaron Moyses sibi manifestante quia moriturus esset: uidente cuncto populo: erat enim e diuerso locus: ubi erat populus constitutus: exutus pontificali stola: tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem pontificatus uenit: & mortuus est populo eum uidente: ipso quidem anno quo soror uidebatur esse defuncta: cum uixisset annis tribus & xx: & centum. Defunctus autem est secunda luna initio mensis qui uocatur apud athenienses hecatombæon apud macedones lochis: apud hebræos uero sedebat apud romanos nūcupat augustus. Cunctus luctus super eum diebus triginta fuisset expletus post hæc cessauit.

Quemadmodum commiserunt Seon & Og reges amorreorum bellum: uicitque eos Moyses & filii israel terras eorum & ciuitates tenentes & hæreditate possidentes.

CAP. IIII.

Suens igitur Moyses exinde exercitum uenit ad fluuium Arnon: qui de montibus arabie descendens: & per totum desertum fluens in stagnum alsatiten exumpit: diuidens moabitidem: & amonitidem. Hæc autem terra est fructifera: & hominum multitudine nobilis: alere bonis ibi nascentibus copiosa. Ad Seon itaque regem illius regionis Moyses misit: populo uiam petens: ut foederibus quibus: uellet ille crederet factis: quod in nullo lederetur: neque terra: neque qui sub eo constituti esse uidebantur: sed etiam uenalia populo sub precio fore uendenda sicut: illorum procuraret utilitas: & aquam peregrinis ut uellent eos uenundare postcens. Seon autem hæc negans proprium armauit exercitum: ut hebræos Arnon fluuium transire prohiberet. Tunc Moyses uidens hostiliter Amorem insistere: non passus ut hebræis per inertiam proueniret

D iii

Inopia: primitus accessit ad eos: & cum esset difficile ut præualeret aduersus Seon: consuluit deum: si eum pugnare permitteret. cūq; deus uictoriam promississet: fiducialiter ipse ad certamen uenit & exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc desiderio potituros: quod diuinitas iubebat. Illi uero ut desiderabant potestate percepta: summentes arma ad prælia repente profecti sunt. Amoræus itaque insistentibus populis cum iam non esset equalis: ipse quidem obstupuit hebræos: exercitum autem eius sortem se non opere sed timore respondit. Primam ergo congressionem non tollerantes: nec sustinere hebræos ualentes in fugam conuersi sunt: hæc sibi potius pro salute quam pugnare utile iudicantes. Confidebant enim in ciuitatibus ualde munitis: in quibus cum reclusi fuissent: nihil profuit eis. Hebræi nanque dum eos: fuga declinare respicerent insistebant: & irrumperentes eorum aciem: eos insecutione perterruerunt. Illi siquidem disrupti fugiebant ad ciuitates: hebræi uero persequentes nequaquam fatigabantur: quando & ad labores præparati: & uti fundibulis experti: & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad persequendum uidebantur aptissimi: ita ut dum hostes longius essent: fundibulis & iaculis sternerentur ut proximi. Multa ergo cedes effecta tunc noscitur quando etiam fugientes uulneribus uexabantur: laborabantque potius propter sitim quam propter pugnam. Erat. n. tēpus estatis. Et cum multi sitis desiderio ad fluuium concurrerēt fugientes circumdantes eos. Hebræi percutiebant: omnesq; illos iaculatos sagittatosq; peremerunt: ita ut etiam Seon eorum rex simul extingueretur. Hebræi uero mortuos spoliabant: prædantque summebant: multamque copiam habuerunt ex illa terra: cum esset adhuc fructibus plena. Tunc igitur exercitus sine terrore iam captis hostibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimētum pugnæ: cum omnes pariter deperissent. Amorreos siquidem huiusmodi peremptio comprehendit: qui nec prudentia uidebantur astuti: nec opere necessario boni quorum hebræi terram late ceperunt. Est autem hic locus inter tria flumina positus: quasi naturam insulæ tenens. Quem locum Arnus quidem a meridiana parte circumdat. Iaboch septentrionis circuit latus qui in Iordanis fluuium descendens illi etiam nomen tradidit. Occidentalem uero partem eius regionis: Iordanis ripa concludit. Cum ergo res ille ita consisterent: israhelitis instabat Og galadene & galanitidis rex: ducens exercitum copiosum: & festinans tanquam solacium amico Seon præbiturus. Cum uero eum iam cognouisset extinctum: etiam tunc deliberauit congregari cum hebræis: putans se præualere: eorumque uirtutem experimento cognoscere. Cumque fuisset spe sua deceptus & ipse bello mortuus & omnis eius exercitus est peremptus. Moyses autem Iaboch fluuium transiens regnū Og regis perambulabat: ciuitates destruens: & omnes habitatores eius occidēs: qui & diuitiis omnibus in illa terra: & uirtutibus & opulentia: magnitudine præcellebat. Og igitur regis magnitudo & pulchritudo uehemens erat: qualis est paucorum. Erat enim manu uir fortis: ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur equalis. Fortitudinis uero & magnitudinis eius sunt experti: qui lectum eius uiderunt in ciuitate Rabbatha regni ammanitidum factū ex ferro: quatuor cubitorum latitudinem habentem longitudinem duplicem: & uno cubito fortiorum. Hoc igitur cadente non ad præsens solummodo hebræis rerum fiducia est concessa: sed etiam in futuro eis causa bonorum moriens est effectus. Nam urbes sexaginta clare nimis munitas illiq; subditas tenuerunt: prædamque copiosam & seorsum singuli & communiter omnes adepti sunt.

De Balach Moabitarum rege: seu de balaam propheta cuius asina humana loquela usa est: qui post benedictiones quibus benedixit filiis israhel consilium dedit balach qualiter seduceret populum per mulieres madianitas: & de ultione quæ secuta est: & seductos hebræos: & seductores madianitas & ubi Moyses Iosue successorem sibi constituit.

CAPI.

V.

Moyse itaque castrametatus: deduxit exercitū ad Iordanem circa magna campestria contra hierico ciuitatem opulentissimam: & palmas atq; balsamum quæ solet ferre copiose. Cæperunt autem proni esse israhelites: & desiderium habere bellandi. Porro Moyses cum paucis diebus deo pacificas hostias immolasset populumq; epulari fecisset partem quādam armatorū misit: qui terrā madianitæ explorarent: & eorū patrias obseruarent. Causa uero bellandi aduersus eos huiusmodi fuit. Balach moabitarum rex cum amicitias paternas haberet: atque societatem circa madianitas: & israhelitas uideret tanto clemente proficere: etiam de rebus suis in formidine nimis erat constitutus. Denique non credebat terram aliam hebræos querere nisi suam: cum promississet utique deus chananæam illos fore possessuros: uelociterque studuit amicos de hac re suis temptare sermonibus: & pugnare quidem ipse in foelicitate constitutus: contra illos qui obstringerēt arūnis non iudicauit: sed prohibere magis eos: ne potiores efficerēt deliberauitq; legationem per eis ad madianitas prius destinare. At illi dum essent quidam ab eufate propheta p̄clarus illoꝝ tēporum: ei scq; nimis amicus ad hunc miserūt cū legatis Balach uiros de suis fide dignissimos: rogantes ut ueniret ille propheta: quatenus per perditionem israhelitæ maledictiones efficeret. Qui ueniētes legatos suscepit: & largitatē eis hospitalitatis exhibuit. Cūq; cenasset: dei uoluntatē cōsuluit: qui forent de quibus Madianite rogarent. Cum uero deus impedimentum eorum uoluntati fecisset: ad legatos rediit: desiderium quidem suum & studium eis ostendens circa ea

quæ ab eo requirerent: sed deum resistere suæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxisset: exercitumque pro quo maledicendo eum uenire rogarent: esse nimis deo amabilem: suadebatque eis simul: ut propter hanc causam inimicitias suas ab israhelitarum gente suspenderent. Cunque hæc dixisset: legatos dimisit. Madianitæ uero Balach uehementer insistente: & preces maximas offerente: miserunt iterum ad Balaam. Tunc ille studens aliquid uiris illis præstare: denuo consuluit deum. Qui uolens eum rem experimento probare: iussit ne legatis in aliquo contradiceret: sed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptione iussisse: cum legatis mox ibat: Angelo sancto occurrente ei per uiam quodam angustissimo loco: quierat accinctus gladio bis acuto. Asina autem in qua Balaam sedebat intelligens spiritum diuinum esse: declinauit Balaam ad unam maceriam: non sentiens plagas. quas ei Balaam inferrebat: dum percussus ad maceriam alias a maceria uexaretur. Cum uero angelus insisteret. asina percussa uoluntate dei: uocem loquentis emisit: Balaam accusans uelut iniustum: quia dum prioribus ministeriis nihil quod de ea quæreretur haberet: tunc ei plagas inferret: non intelligens: quomodo uoluntate dei prohiberetur ab his quæ festinaret implere. Cunque Balaam humana loquente asina perturbaretur: palam etiam Angelus apparuit eumque increpare de plagis asinæ cepit: tanquam non esset hæc culpa iumenti sed quod eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur: Metuens autem Balaam: studuit remeare: sed deus eum confortauit ut iret: præcipiens: ut quicquid eius in mente poneret: hoc ille manifestaret. Et ille quidem: cum hæc deus iussisset: uenit ad Balach. Rege uero recenter ualde eum suscipiente: petebat ut ductus ad quendam montium: consideraret quemadmodum hebræorum exercitus esset constitutus. Balach autem ipse per se deduxit prophetam cum regio ministerio in montem qui supra eorum caput uidebatur existere: aberat enim ab exercitu stadiis sexaginta. Vidensque eos ille: præcepit: ut septem aras rex constitueret: & totidem tauros & arietes adduci iuberet: Cunque rex celerime ministraret: ille hæc immolauit holocausta. Quo facto cepit e diuerso benedicere dicens. Hic populus foelix: cui dabit deus multorum possessionem bonorum: eritque eius auxiliator in omnibus: & præfulem: prouidentia sua ei cõcedit: ita ut nullum humanum genus sit: quod non uirtutem eius & studia iudicet optima. & ab omni malitia segregata. Hæc itaque & uos inquit habebitis: & melioribus filiis relinquetis. Deo quippe uos solos homines intendente: & ubicunque fueritis in omni terra sub sole posita foeliciores habente: terram in quam uos ipse uisit obtinebitis: seruituram semper filiis uestris: quorum gloria complebitur omnis terra simul & mare: & sic abundabit in orbe terrarum: ut omni terræ habitatores ex uestro genere præbeatis. O admirandum te atque beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidem uos adhuc paucos chanaanæorum terra suscipiet: scituri orbem terrarum uestrum fore habitaculum in eternum. Nam multitudo uestra ita & in insulas dilabitur: & in omnes terras sicut nec in celo numerus est stellarum. Et cum tanti fueritis: nec ubertatem uobis negabit deus: in pace omnia bona ministrando: & uictoriam atque potentiam in bello largietur: & filios inimicorum qui contra uos aliqua præsumptione contenderint subiugabit. Non enim ultra reuertetur aduersarius noster uictor: qui filios suos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidentia dei præstabitur: cui grandia minuere uirtus est: & latius augere quæ parua sunt. Talia siquidem ille sua sacratione proferrebat: cum non esset in semetipso: sed dei potius spiritu uinceretur. Balach autem contristato & proclamante: eo quod pacta trascenderet: quibus fuisset a suis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum uenisset pro maledictione hostium: eos dicaret: & beatiores omnium hominum ostenderet: ait ad eum Balaam. O balach: de cunctis rebus cogitare putas in nobis esse: de tali bus quicquam dicere seu tacere: quando dum nos spiritus dei percipiet: uoces & uerba quæ ipse uult nihil scientibus nobis emittit. Ego uero recordor: quomodo tu & Madianitæ supplicantes me desiderabiliter huc adduxistis: propterea ueni: fuitque mihi notium: in nullo tuum desiderium uiolare. Sed melior deus: est horum quam quæ ego tibi præstare credebar. Nimis enim insani sunt: qui præsentiam humanarum rerum apud semetipsos ita suscipiunt: quatenus non ea quæ diuinitas dicit edicant: sed magis illius uiolentiam faciant uoluntati. Ego siquidem hunc exercitum neque laudare proposui: nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus sit aperire: sed deus propicius eis existens: & festinans eis foelicem uitam gloriamque prebere perpetuam: hæc mihi uerba promissionum talium ministravit. Nunc autem quomodo mihi uotum est: tibi & Madianitis prestare: quorum preces repellere me nimis indecens est: ueni rursus erigamus aras alias: & sacrificia proxima prioribus celebremus: si forte flectere potero deum: ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cunque Balach fieri permisisset: & secundo sacrificanti nequaquam diuinitas ut israhelitas malediceret annuisset: cadens pronus in terram: prædicebat regibus affuturas passiones & quæcunque ciuitatibus erant euentura eximiis: quarum aliquas quidem nec habitari contingeret.

Quæ etiam facta sunt: dum hæc temporibus præscis per terram: siue per mare usque ad memoriam meam hominibus euenissent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint: qualem ille prædixit: quilibet conicere potest: quomodo & in futuro sic erit: quemadmodum præfatus est ille. Balach autem indignatus eo quod non maledicti essent israhelitæ: remisit Balaam: nullo honore re-

numeratum. Ille uero iam descendens & circa transitum eufratis ueniens: & Balach principibusque Madianitarum uale dicens ait. O balach & Madianitæ præsentis: oportet me hæc & præter uoluntatem dei præstare uobis. Hebræorum quidem genus nulla pestis penitus apprehendit: nec bel-
 la: nec aliqua necessitas: nec sterilitas fructuum terrenorum: nec alia quælibet eos uessania corrup-
 pit. Est enim cura deo liberare eos ab omni malo: nullamque permittere super eos uenire huius-
 modi passionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca: & ad modicum
 tempus: quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent: quod pro timore fuerit illa eis talis
 uexatio. Vos quasdam uictorias ad breue tempus aduersus eos desideratis: quod imperantibus: si
 hæc quæ moneo feceritis: filiarum uestrarum speciosas præcipue uirgines: quibus subditi & delu-
 di castitas possit inspicientium propter pulchritudinis honestatem: circa exercitum eorum pro-
 xime destinate: & supplicantibus eorum iuuenibus: ut earum amplexibus misceantur præcipites
 quatenus dum eos concupiscentia obligatos uiderint: deferant rogantibusque manere eas: non pri-
 mitus audiant: quam eos patrias leges relinquere iubeant: simul & honorem dei qui eas posuit
 eis: & Madianitarum atque Moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus.
 Cūq; hæc ille dixisset: abscessit. Madianite uero dum misissent filias suas sicut ille mouerat: hebræo-
 rum iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarum: & ad earum colloquia uenientes: rogabant
 quatenus earum pulchritudine fruere: nec consuetudinis proximitate recederent. At ille li-
 benter hæc uerba suscipientes consenserunt eis: obligantes eos amore suo. Quibus dum concu-
 piscencia creuisset: eos illæ cepere deserere. Dumque illos angustia de mulierum discessione crude-
 liter iuuasisset: uberrimis fletibus exorabant: ne eos illæ desererent: sed futuras uxores & domi-
 nas omnium possessionum uel substantiarum suarum manere poscebant. Hæc autem cum iurisi-
 urandi religione firmabant: deumque mediatorem in promissione faciebant flentes: & undique se
 metipso misericordia dignos ostendentes mulieribus. Illæ uero dum eos seruitute iam captos esse
 cognoscerent & omni uinculo sædæ consuetudinis obligatos: eis talia ceperunt dicere. Nobis
 quidem o fortissimi iuuenes domus paternæ sunt: & magna possessio bonorum parentum atque
 domesticorum fauor & dilectio: nihilque horum egentes: uenimus ad uestrum eloquium: nec que-
 stum speciosi corporis requirentes: uestram nobilitatem adiuimus: sed uiros bonos & iustos ex-
 istimantes: honorare uos xenis quibus indigeris aduenimus. Nunc quomodo dicitis circa nos
 habere dilectionem: & nostro contristari discessu: neque nos uestras preces abiicimus: sed tantum-
 modo fidem uolumus fauoris uestri percipere: per quam nos credere dignissimum iudicamus:
 ut uestram conuersationem uidentes: uxores esse possumus. Formidamus & enim: nedum fueritis
 satietate nostræ consuetudinis adimpleti: deinceps contumeliis affectas: ad parentes non pro-
 prios remittatis. Rogantibus autem illis: & ut uellent fidem daturos se pollicentibus: & ob amo-
 rem in nullo contradicentibus: dixerunt illæ. Quomodo hæc quidem uobis placent: moribus &
 uita utimini: ut ab omnibus alienati populis sitis: ita ut etiam cibos proprios habeatis: & pocula
 cum nullo communia: necesse erit uolentibus uobis habitare nobiscum: etiam deos colere no-
 stros nec erit indicium circa nos illud uestri fauoris: nisi eosdem deos quos uos adoretis: nullusque
 culpabit uos: si terræ ad quam uenistis: eius collatis & numina: cum dii nostri sint communes
 omnibus: uester uero in nullo sit talis: dicebantque eis. ut aut quæ essent omnium ea facerent:
 ut aliam quererent terram: in qua possent legibus propriis conuersari. Illi autem amore earum
 deuicti: optima illas dicere iudicantes: & semetipso tradere uoluptatibus earum: patria iura
 transgressi sunt: deosque plurimos iam putantes: immolare eis lege prouinciæ proponentes: ci-
 bis etiam extraneis congaudebant: & omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias insu-
 gebant: ita ut etiam per omnem exercitum iuuenes agerent contra legem: & seditio priore mul-
 to peior incideret: cum omnino solennitates iam propriæ deperirent. Nam dum semel iuuenes
 mores attingissent extraneos: eos uberius appetebant. Sed & si qui priorum uirorum propter uir-
 tutes patrum nobiles erant: cum eis uitio subiacebant. Denique. Samarias princeps tribus Simeon:
 dum haberet: Chorami madianitidem mulierem: ducis cuiusdam filiam: uiri inter illos ualde po-
 tentis: uxore iubente ante solennitates mosaycas quod illam magis delectaret: effecit: non immo-
 lando lege patria: sed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererentur: Moyses metuens ne
 quid peius accideret: congregans populum in ecclesiam nullum equidem nominatim culpauit:
 nolens quemquam desperatione deicere: quia dum lateret poterant pœnitere. Dicebant autem: quomo-
 do non agerent digna se: aut suis partibus oportuna: dum libidinem deo preponerent: & ei placen-
 tia uiolarent: oportere tamen: ut dum adhuc bene eis esset: reuerterentur ad fortitudinem: arbitran-
 tes non ad uim inferendam leges esse positas: sed ad concupiscentiam repellendam. Super hæc adicie-
 bat non esse rationabile ut qui casti fuissent in heremo: nunc constituti inter bona tanta peccaret: &
 rerum quas adepti fuerant per indigentiam tempore ubertatis amitteret. Et ille quidem hæc dicēs:
 conabatur emendare iuuenulos: & ad pœnitentiam eorum quæ gesserant reuocare. Post quæ sur-
 gens Samarias: ait. Tu quidem Moyses utere legibus quas posuisti. ex ipsa consuetudine eis firmita-
 tem: attribuēs: & quomodo iam frequenter castigasti hæbreos qui non bene seducuntur: me in his

quæ tyrannice imperas non habebis obnoxium. Non enim aliud quicquam hastenus sub figmento legum dei: quam iugum seruitutis nobis inferre machinatis: & tibi met defendere principatum: auferendo nobis desiderium: & proprium uiuendi arbitrium: quod est liberorum & dominum non habentium. Itaque crudelior circa hæbreos ut solus eris ægyptiorum: castigare nos uolens: & secundum leges tibi placitas singulorum uoluntates astringere. Sed multo iustius est: ut tu potius puniaris: quando ea quæ omnibus indubitanter bene se habere uidentur: solus exterminare contendis: & contra omnium placita tuam ualere sententiam. Mulierem itaque peregrinam sicut asseris duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut a libero. Non enim latere proposui: nec pro me alter delator erit. Et sacrificauit diis: quibus sacrificandum non iudicatis iustum existimans per multos me debere acquirere ueritatem: & non uelut sub tyranno uiuere & omnem spem semper ex unius conuersatione pendere. Dum hæc autem Samarias de his quæ ipse: & alii male gesserant edificasset: populus equidem quiescebat formidine futurorum legislatorem intendens: nolentem illius superbiam ex aduerso litigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarent: & in his quidem dimisere conuentum: sed causa mali potius augebatur. Cumque Samarias ex tali causa mortuus non fuisset: Phines uir & in aliis quidem rebus melior existens multorum iuuenum & dignitate patris transcendens coetaneos uniuersos: Eleazari sacerdotis filios & fratres: Moyses nepos: dolens in his quæ gesserat Samarias: & antequam per licentiam fortior efficeretur iniuria: opere uolens ultionem inferre: & iniquitatem ne cresceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur: animo simul & corpore sic audacia confortatus est: ut non prius decertare quiesceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculum Samariæ ueniens: ipsum euaginato gladio & Chorami simul extrinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor: & Phines imitatores esse uidebantur: perhibebant eos qui in culpa Samariæ similes existebant. Multi siquidem inique gerentium horum uirtute perempti sunt: omnesque pestilentia perierunt: deo illis post hæc imittente languorem: & quicumque eorum cognati fuerant: & cum prohibere deberent: magis ad iniuriam dei eos exacerbant pariter sunt extincti. Perempti sunt itaque ex eorum cetibus: non minus quatuordecim milia uirorum. Hac itaque causa exaggeratus Moyses ad interitum Madianitarum misit exercitum: de quorum prælio post paululum edicemus: narrantes primitus quod reliquimus. Iustum nanque est legislatoris uoluntatem: nequaquam in hoc sine laude transire. Balaam enim qui petitus fuerat a Madianitis: ut malediceret hæbreis: & hoc quidem complere diuina prouidentia non præualuit: sed consilium dedit: quo hostes utentes: hæbreorum populum pene consumerent: Moyses magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba describens: cum posset huius gloriam propriam facere: quando nullus qui mendacium probans argueret testis extaret. Illi nanque testimonium reddidit: & eum memoria dignum fecit. Et hæc quidem si uoluerint quicumque considerent. Moyses itaque pro quibus prædixi rebus ad terram madianitarum misit exercitum ex una quaque tribu: duodecim milia uiros eligens: quorum ducem statuit Phines: cuius fecimus pauloante memoriam: qui leges custodiuit hæbraicas: & Zamariam transgredientem eas ipse percussit. Madianitæ uero uidentes exercitum contra se uenire & quantus nunquam aduersus eos accesserat: congregantes prouinciæ multitudinem expectabant hostes: & undique muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congressione facta: Madianitarum cecidit multitudo quæ computari non posset: numerumque transcenderet. Sed & reges eorum quinque pariter sunt perempti: quorum nomina erant Och: & Sur: Obet: & Huir: Quintus uero rex est Arach: de cuius cognomine ciuitas in terra arabum constituta: hastenus ab omnibus de nomine regis edificantis Arachen uocatur: quæ apud græcos dicitur patras. Hostibus igitur effugatis: hæbrei eorum tenuere prouinciã: multamque fumentes prædam: & possessores cum mulieribus perimentes: solas uirgines reliquerunt. Hoc enim Moyses dicit Phines iusserat. Qui reuersus: incolumen reduxit exercitum: & prædam ualde copiosam: id est boues quinquagintaduomilia: & sexagintaseptem: asinos autem sexagintamilia: auri uero & argenti uasa innumeræ multitudinis quibus utebantur in domo. Nam per longam scelicitatem erant ualde locupletes. Deductæ sunt autem & uirgines: quasi trigintamilia. Moyses itaque diuisa in duas partes præda: alterius quidem quinquagesimam partem Eleazaro dedit & sacerdotibus: leuitis autem alterius quinquagesimam: reliquam uero uniuerso populo distribuit. Viuebantque decetero ualde scelicitate: eratque eis per uirtutem omnium bonorum copia: nullaque tristitia eorum uoluptates impediēbat. Moyses igitur cum esset senex: Iosue successorem sibi constituit: ad prophetias: & ad militiam principatum: sicubi necessarium foret iubente deo: ut iterum teneret imperium. Iosue autem omni doctrina legum: diuinisque ministeriis Moysen dicente erat instructus. Inter hæc duæ tribus Gad: & Ruben: & manasse dimidia quadrupedum multitudine & omnibus allis ualde diuites: habentes commune consilium: rogabant Moysen: ut eis præcipue Amorreã concederet: quæ pascuis optima uidebatur. Ille uero existimans eos timuisse chanaanorum pugnam: & occasionem honestam quasi pro pascuarum diligentia requisisse: malignos eos appellabat: & turpem occasionem timoris adinuenisse: ipsosque uelle sine labore delicate uiuere: dum omnes adhuc in ærumna consisterent: &

terram ideo peterent obtinere: ne decetero cum eis laborarent: quibus terram traditurum se deus promiserat. trans Iordanem & aduersas gentes interempturum. Illi ergo conspicientes iratum ducem & contra se iustissime prouocatum: respondentes satis faciebant non pro timore periculorum neque propter laboris defectum hoc pererere: sed ut prædam in oportunis constituētis locis: expediti ad certamen & ad bella uenire possent: dicebantque se præparatos: ut dum possiderent ciuitates ad custodiam filiorum & uxorū & facultatis suæ: ubique cum exercitu properarent. Porto Moyse dum iste sermo placuisset: uocans eleazarum sacerdotem & Iesum: & ad ultimum uniuersos: concessit eis Amorem: ita ut auxilia conferrent cognatis suis: donec omnia complerentur. Accipientes itaque ista conditione prouinciam: & ciuitates fortissimas possidentes filios & coniuges: & alia quæcunque poterat circueuntibus impedimentum facere in eis aperte constituerunt. Edificauit autem & Moyses decem ciuitates: quæ in numero quadragintanouem forent: quarum tres distribuit: ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent: & tempus fugæ constituit habentes potestatem scilicet perempti cognati occidere homicidam: si eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat iuenissent: quod nulli alii permissum est perpetrare. Hæc siquidem ciuitates fugacibus distributæ sunt: Bosor quidem in arabie finibus: Arimnan autem in terra galaditorum: galalim uero in batalidem regionem. Cunque etiam chananæorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter urbes leuitarum Moyses fabricandas ad habitaculum sagacium delegauit. Moyses autem aduentibus eum maioribus natu tribus Manasse: & dicentibus uirum insignem in tribu sua fuisse defunctum nomine Orophatim: & filios quidem masculos non reliquisse sed filias: & consulentibus si earum fuisset hæreditas: ait siquidem aliquos de tribu sua ducerent: cum hereditate ad eos irerent: si uero ex alia tribu alicubi nuberent: hereditatem in paterna tribu relinquerent: & tunc manere uniuscuiusque hereditatem in propria tribu constituit.

Moyse alloquitur populum ante mortem suam: & tradidit ei librum legis: & quemadmodum ab hominibus est ablatas.

CAP. VI.

Um uero iam quadraginta minus triginta dies impleverunt: Moyses congregans ad Iordanem: ubi nunc ciuitas est Abilal: locasque palmarum conuentum: uniuerso populo ita locutus est. O uiri comilitones: & sicut deo placuit calamitatis longe participes: ceterum uiginti annis senectute cōfectum oportet me ab hac uita discedere. In his quæ gerenda sunt trans Iordanem: iam non ero uester adiutor: neque pugnabo uobiscum: a deo phibitus. Iustum igitur credidi neque nunc meam deponere pro uestra felicitate curam: sed propriam iudicare uestre ubertatis adoptionem: & memoriam meam in abundantia bonorum referre uestrorum. Nunc igitur explanans: quemadmodum uos scelices eritis: uestris filiis bonorum uestrorum relicturi possessionem ab hac uita discedo: dignusque sum: ut mihi fides habeatur: & propter pristinas uirtutes & eo: quod animæ ad uitæ huius terminum uenientes: cum omni loquantur integritate. O filii Israhel cunctis hominibus causa bonæ possessionis propicius deus est. Hic enim solus dignis hoc distribuere: & auferre in se delinquentibus potest: cui uos exhibentes quales uos ipse uult esse: simul & ego uoluntatem eius sciens: aperte uos moneo. Non enim eritis beatissimi: & omnibus mutabiles aut scelices: si ex illius mandatis aliquando cessaueritis. Possessio nanque bonorum quam nunc tenetis: firma manebit: & præsentium rerum celerrimam securitatem habebitis: si solum modo quæ uos deus uult sequi obediatis: neque legum alienarum ordinem proponatis: neque pietatem quam nunc circa deum geritis spernentes: admodum alium conuertamini. Hæc autem agentes: fortissimi cunctorum eritis bella ferre: & inimicorum nulli succumbere. Deo enim uobis auxiliatore presente: cunctos suos postponere rationis non est: præmia siquidem magna uirtutis uobis sunt posita: quæ omni uita possideatis. Virtus & enim primitus bonarum causarum est præmium: deinceps etiam aliarum rerum præstat augmentum: ita ut dum inter uos ea usi fueritis: magnam conferat uobis uitam: & inter alienigenas gloriosos efficiat: & apud posteros eminentes ostendat. Hæc itaque poteritis adipisci: si legibus quas distante mihi deo constitui obediatis: easque custodiatis: & earum sapientiam meditemini. Ego gaudens discedo in uestris bonis: commendans uos castitatis legi: & bonæ conuersationis ornatu: uirtutibusque ducum: qui prouidentiam uestre utilitatis exhibebunt. Deus autem qui hactenus uestri præsul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui: non usque ad præsens stare faciet prouidentiam suam: sed quanto tempore ipsi uolueritis eum habere patrocinantem: in uirtutis studiis permanentes tanto præsidium eius habebitis. Consilia nanque uobis præbebunt optima: quæ sequentes: scelices eritis: pontifex Eleazarus & Iesus: nec non & seniores: & principes tribuum quos audire uos conuenit: scientes quoniam omnes qui bene sub principe consistunt: & principatum tenere: & libertati præesse possunt: nec indignemini in his quæ uos agere duces uestri poposcerint. Nunc & enim ut beneficientibus iniuriam faciatis in hoc fiduciam ponetis: quod decetero declinantes meliores causas habebitis: nec huiusmodi iram aliquando sumatis quali circa me uti sæpius præsumpsistis. Nostis enim quod frequenter peiora a uobis quam ab hostibus mortis pericula sustinui. Et hæc non impropria ferens uobis edico: non enim in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco: quando nec tem-

pore quo hæc patiebar iratus agnoscor: sed ut de futuro a talibus temperetis: & in nullo uestris præsulibus iniuriam propter diuitias faciatis: quæ uobis Iordanem transeuntibus & Chananæam obtinentibus affluenter aduenient. Nam si procaces fueritis contemptores effecti: & uirtutem deuotionemq; perdidistis: quam circa deum geritis: eum primitus habebitis inimicum: & terram quam aramis obtinuitis iterum cum magnis obprobriis amittetis: totumq; dispersi per orbem: uestro seruitio omnem terram & mare complebitis: eritq; uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentia memoria legum non seruatarum. Vnde si uultis hæc apud uos permanere: dum hostibus præualueritis: nullum relinquatis ex eis: sed omnes perire decernite: ne uiuentibus eis illorum studia destruenda commoneo: & genus & memoriam eorum igne consumi. Sic & enim bonorum uestrorum uobis erit firma securitas. Ne uero per ignorantiam melioris rei natura uestra ad peiora declinet & leges uobis distante mihi deo composui: & ordinem bonæ conuersationis institui: cuius seruantes ornatum: scilicetissimi eritis omnium rerum. Hæc dicens: dedit eis in libro leges: & conuersationis modum ibi conscriptum. Illi uero flebant: & multum quærebantur ducem memoriam periculorum eius habentes: & quanta pro eorum salute gessisset: desperantes etiam de futuris: quasi nullus ei princeps similis foret: minusq; iam deum sui curam providere credentes: eo q; Moyses eum potius exorasset. Tunc eorum quæ in deserto ei cum ira locuti fuerant penitentiam agentes ingemiscebant: ita ut omnis populus in lachrymas prorumperet: & plusquam sermone dici potest: gemitus cum dolore proferret. Moyses autem consolabatur eos: & licet dignus utq; magna uterentur conuersatione poscebat. Tunc ergo conuentus ira dimissus est.

CAP. VI.

Volo autem conuersationem dicere primitus Moyses: eiusq; dignitatis uirtutes exponere: ut qui hæc legerint: agnoscat: qualia initia nostri habuere maiores: & sic ad aliam rerum uenire narrationem. Scripta sunt hæc oia sicut ille reliquit nihil nobis adiicientibus ad ornatum: quod a Moysese relictum non est. Hoc tantum nobis placuit modo nouitatis inducere: ut secundum genus nobis singula disponatur: dispersæ quæ ab illo in scriptis relictæ sunt: & quæ admodum deum in singulis quibusq; consuluit. Propterea namq; necessarium iudicavi hæc prædicere aliis nobis a conturbulibus hæc scripturam legentibus quæstio gnetur. Hic ergo ordo est legum in nostra conuersatione competitum. Quas autem nobis communiter ad alterutros dereliquit: has de moribus & causis explanare & referre distuli: sed adiuuante deo post nobis insinuare propositum est. Ait enim. Dum chananæorum terram possideritis: & ad usum bonorum perueneritis: & ciuitates iam edificare ceperitis: ea facientes quæ deo placita sunt: fortissimumque pignus scilicetatis habebitis: sit uobis una ciuitas sacra in terra chananæorum in loco optimo & uirtute præclaro quamcunq; deus sibi per prophetam elegerit: & templum unum in ea sit: & altare unum ex lapidibus non molatis: sed passim iacentibus qui dealbati erunt: & ad decorem ualde purissimi: accessus autem ad eum sit non per gradus. In alia uero ciuitate: nec altare: nec templum sit. Deus enim unus & genus hæbreorum est unum. Qui blasphemauerit deum: lapidatus suspendatur per diem: & sine honore: turpiterq; sepeliatur. Conueniant autem in ciuitatem in qua templum construunt ter in anno a finibus terræ quam hæbrei tenuerint: quatenus deo & pro illis quæ possident gratias referant: & de futuris preces effundant: & conuenientes adinuicem: tunc epulantes amici sint. Bonum est enim: ut semet ipsos alterutrum conturbuli non ignorent: sed sua studia sibi communicent. Hoc autem eis ex hac societate proueniet: ut & aspectu: & loquela memoriam sui semper obtineant. Si enim alterutris impermixti sunt extranei sibi met putabuntur. Sit & decima exceptio frugum uobis præter eam quam distribuit dominus sacerdotibus & leuitis dare: quæ uendatur quidem per prouincias & ad epulas ministres & hostias: quæ in sacra urbe sunt celebrandæ. Iustum est. n. ex his quæ de terra nascuntur quam deus nos possidere concesserit: ut ad honorem eius qui hæc tribuit persuantur. Ex mercede mulieris fornicariæ non sunt sacrificia celebranda. Nunquam enim ex his quæ de contumelia procedunt diuinitas delectatur. Nihil nimis confusione corporis peius est. Similiter autem si quis pro coitu carnis: aut uenatu: aut custodis gregum mercedem acceperit: nunquam exinde deo sacrificandum est. Nullus blasphemet eos quos principes alie ciuitatis esse putant. Sacra peregrina non sunt curanda: neq; uas denominatum alicui deo est sumendum. Nullus uestrum texta ex lana & lino tunica uestiatur. Hæc enim solummodo sacerdotibus est concessa. Conueniente uero multitudine in urbe sacra ad immolandum: post. vii. annos istante festiuitate quæ uocatur scenophegia. i. tabernaculorum defixio: summus sacerdos stans in excelso tribunali unde possit audiri legationibus leges: & neq; uxor: neq; filii audire phibeant: sed neq; serui. Bonum est enim: ut a manibus scriptæ leges: etiam memoria conseruentur: qua nunquam deleri possunt. Sic ergo neq; peccabunt: non uolentes dicere: eo q; decreta legum ignorare uideantur. Leges itaq; multas habebunt contra peccantes audacia: utiq; prædicentes eis quæ sint passuri delinquentes: & a iab' eorum inscribentes quæ præcipiunt per auditum: quatenus omnino in iterioribus eorum consistat uoluntas legum: in qua cum deficiunt: auctores ipsi suæ lesionis existunt. Discant etiam pueri primum leges: quæ est doctrina optima: & causa scilicetatis eximia. Secundo autem per singulos dies mane & uespere testificanda sunt dona dei: quæ liberatis de terra ægyptiaca

cōcessit. Iusta est. n. naturaliter gratiæ actio quæ refert: & p cōpensatione rege iam factæ: & pro inuitatione futuroꝝ. Inscibenda uero in ianuis ea in quibus eis deus benefecerit & brachiis singula quæq; declaranda: quæ uirtutē dei ualeāt designare: & fauorē eius circa uos ostendere: quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor. Principes autē sint in unaquæq; ciuitate uiri. vii. qui & uirtute & iusticiæ studio sint. exempti: unicuiq; uero principatui duo uiri ministri præbeantur ex tribu leuitarum. In oibus honorē qui in urbibus iudicare constituti fuerint habeant ita: ut illis pntibus neq; blasphemare: neq; aspe agere liceat aliquibus: sic utiq; respicientibus pudorem dignorum hoīum: tanquam sibi deū in illis contēnere uideant. Iudices autē præter hēant: pncipiandi: quodcunq; uidetur eis: nisi forte pecunias eos quilibet accepisse: p iudicii diuersitate demonstret: ut aliā causam pferat: p quam eos non bñ iudicasse cōuincat. Non. n. lucꝝ attendentes: aut dignitatem conuenit iudicare: sed iusticiā rebus oibus pponētes. Nam hoc non agēs: deum quilibet contēnere putat: eūq; ifirmioꝝ credere quam illos: quibus cōtra iusticiā timore pntis sniam ppriam p̄stare contendit. Dei. n. uirtus iusticia est. Quisquis igit p̄stat eis qui aut nō iuste q̄runt aliquod: aut nō iuste in dignitate sunt cōstituti: illos potius deo potiores facit. Si uero iudices nō intelligunt de rebus sibi creditis iudicare: quādo multa talia solēt hoībus puenire: integrā causam in urbe sacra remittat: & cōuenientes p̄tēfex & ppheta: & seniores q̄ eis uident iusta: pronuncient. Vni testi non credat: sed tribus: aut ultimum duobus: quoz testimoniū ueꝝ faciat uita prior. Mulieꝝ testimoniū nequaq; recipiendum ppter leuitatem: & procacitatem generis eaz. Sed neq; serui testimoniū phibeāt: pp ignobilitatē animi: quos aut ppter lucrū: aut pp timorem uerissime potest credi: non posse uere testari. Siquis autē false testatus: est conuictus: ea patiat q̄ passurus eēt is: cōtra quē testimoniū dixit. Si homicidio facto in aliqua regione: nō inueniat hic qui fecit: ne in suspitiōe sit aliq; q̄ si p odiū ppetrauit: q̄ratur quidem homicida cum multo studio: & de eo nunciādo pponant edicta. Cū uero nullus eū nūciauerit: principes ciuitatū uicinaꝝ regionis illius in qua cædes facta est: & seniores conuenientes: metiant a loco ubi iacet mortuus regionem: & pars quæ fuerit uicinior ciuitati: populi eius ementes uitulam: & deferētes eam ad uallem: & in locum inutilem aratro & plantationibus: incidant ceruices bouis: & fumentes aquam lauēt manus suas supra caput bouis sacerdotes & leuite simul: & seniores illius ciuitatis: & exclament ab homicidio mūdas se manus habere: neq; gessisse: neq; factori cōicare: & iuocent deum sibi propiciū fore: & nunq̄ tam malam passionem in illa terra contingere. Optima inquit est huiusmodi dispositio: & conuersatio talis: nec uobis alterius reipublicæ sit affectus: sed hanc diligite: dominas leges habentes: & secundum ea omnia facientes: satis est enim: ut deus sit uestri p̄ceps. Si adheferit uobis regis amor: sit quidem iste contribulis: sitq; ei iusticiæ prouidentia semper: & uirtutis alterius magnitudo. Sciat autem is legibus atq; deo plurimum inesse sapientiam: nihilq; gerat præter pontificis seniorumq; sententiam: nec multas nuptias usurpet: neq; abundantiam sectetur pecuniarum: nec ornatus equorum: quibus rebus sibi collatis ultra leges superbus erit. Prohibeatur etiam si quis horum studium habuerit fieri: ultra modum utilitatis uestre potentior. Terminos terræ moueri non licet: nec proprie nec aliene: per quos uobis seruabit pax: sed habeant firmi in eternū positi sicut diuina sententia: tanquam præliis ex hoc & seditionibus mundus nexatur: dum accedere ultra terminos auari uoluerunt. Nanq; procul non est: ut transcendat leges qui terminos uoluerit permutare. Qui in terra plantauerit: si ante quartum annum fructum attulerit: neq; deo ex hoc primitias offerat: nec ipse comedat. Non enim secundum tempus hoc illatum est: dum naturæ præter tempus uim fecisse uideatur. Vnde hoc neque deo: neq; proprio domino competit ad utendum. Quarto uero anno uindemiet omne quod nascitur tunc enim maturum est: colligensq; ad sacram deportet urbem: & cum decimis aliarum frugum expendat cum amicis propriis epulando: & cum pupillis & uiduis. Quinto autem anno: sint domini sui quæ fuerint nata. Qui terram uineis plantat non seminet eam: satis est enim hanc enutrire hoc germen: laboribusq; aratri esse priuatam. Bobus terra aranda est: & nulla cum eis altera animalia iungenda sunt: sed proprium hoc genus sit ad arandum. Semina uero sint munda & impermixta: & non duobus aut tribus generibus seminetur: non enim comunione dissimilium natura lætatur neq; iumenta permisceantur: quæcunq; cognata nō sunt. Metuebat enim legislator. ne per hoc iniuria transfret ad homines: initium a minoribus & turpibus primo sumens. Nihil ergo huiusmodi debet esse licitum: ex quo per similitudinem conuersio quædam in communibus rebus habere possit accessum. Quapropter neq; de rebus uilibus legis negligentiam habuerunt: scientes omnibus prouidere: ne in aliquo uiderentur esse culpabiles. Metentes inquit & manipulos colligentes non omnem decet messē excutere: sed relinquere aliquos manipulos: qui sint egentibus alimentum. Similiter autem & de uinea ramusculos paupibus relinquēdos: & oliuarum quendam fructum reseruandū colligentibus: & escam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit: quanta gratia ex indigentium satietate proueniet. Tunc diuinitas terram ad illationem fructuum prouocet: efficiet eorum qui non suæ tantummodo utilitate prospiciunt: sed etiam pro aliorum cibo cogitare noscuntur. Sed & bouum ora dum spicas terunt in area non sunt liganda. Non enim iustum est: ut qui simul laborauerunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati sunt: participare phibeant. Neq; po-

ma matura contingere iter agentes arcendi sunt: sed tanquam de propriis eos debet permittere satiari: siue provinciales siue sint peregrini: & cum gaudio præbendum est eis ad comedendum portare uero eis nihil liceat. Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portant gustare prohibeant sibi met occurrentes. Iniustum est enim: bona quæ dei uoluntate ad utendum data sunt: inuidere desiderantibus ea comedere: dum pomum sit in maturitate sicut deo placuit: & mox abire festinet. Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præsumant: rogâtes eos cum sint quidem israhelitæ tâquã socii: & propter cognitionem alias cognationem pariter domi: & ex loco alio uenientes: ut munera suscipiant deprecandi sunt: quæ deus eos uidere concessit. Damna siquidem iudicanda non sunt quæcunque per benignitatem transeuntibus conferuntur: quando deus ubertatem bonorum præstat hominibus: non ut utantur soli: sed ut etiam aliis largiantur: uolens hoc modo fauorem suum circa israheliticum populum & sclicitatis eorum administrationem aliis apparere: cum eos suam abundantiam aliis participare præcepit. Qui uero præter hæc fecerit. xl. minus una plagas habena publica accipere uoluit: & liberum pœnam hanc turpissimam sustinere: quia dum lucro seruit: fecit iniuriam dignitati. Bene inquit uobis erit expertis erumnarum ægyptiarum atq; deserti: si habeatis curam eorum qui nunc in similibus constituti sunt: & adepti diuitias ex misericordia: & prouidentia dei: easdem similiter egentibus diuidatis. Super decimas autem duas quas annis singulis prædixi celebrandas: aliam quidem leuitis: alteram uero ad epulationes: tertiam quoq; per annum tertium expedit fieri: ad distributionem inopum: mulierumq; uiduarum: & infantum & pupillorû. Germia quæcunque prius nasci contingit: ad templum præferant: & pro terra hæc proferentes quam eis præstiti possidere: deum benedicentes: sacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes: horum primitias sacerdotibus templi distribuant. Cum uero hæc quilibet impleuerit: & omnes decimas una cum primitiis quas leuitis: & ad epulandum dari mos est obtulerit: discessurus domi: stans e diuerso templi: gratias quidem agat deo: qui eas ab ægyptiorum iniuria liberauit terramq; eis magnâ frui multamq; concessit: testimonium perhibeat: q; & decimas secundum leges Moyseos obtulit: exoret deum sibi propitium & placidum semper esse: & cõmuniter cum hebræis omnibus permanere atq; seruet bona quæ dedit eis: & addat quæcunque donare potest. Vxores autem ducant nubiliu tempore constituto: uirgines liberas: bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus non est: ei non iungatur: quam discedere suasit ab alio: neq; contristet priorem maritum eius: Ancillas liberi non ducant uxores: nec si per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiscentia nanq; est: deorum retinere: & congruam libera dignitate. Sed neq; fornicariæ sequendæ sunt nuptiæ p quib; corporis iniuriis nuptiales hostias non suscipit summa diuitias. Sic itaq; prudẽtia filiorum erit libera: & ad uirtutem rectitudinis præparata: si non fuerit de turpibus nuptiis neq; de cõcupiscentiis nõ legitime conuenientium procreati. Si quis uirginẽ desponderit: deinde nõ eã talẽ inueniat causam dicturus: ipse quidem accuset: utens ad probationem documentis suis: respondeat autẽ puellæ pater aut frater: aut quicumq; post eos genere uicinior esse monstratur: & dum iudicatum fuerit puellam nõ esse culpabilem: cum accusatore permaneat: nullam habente uito ulterius potestatem dimittendi eam: nisi magnæ causæ processerint: & contra quas ne respondere possit. Is qui audacter aut petulãter puellæ causam uiciauerit: & derogationes intulerit multas: condemnetur. xl. minus una plaga. & .l. siclos patri dare cogatur. Si conuicerit puellam fuisse corruptam: siquidem popularis sit: eo q; caste uirginitatem usque ad legitimas nuptias non seruauerit lapidetur: si uero de sacerdote sit nata uiua protinus concremetur. Si quis duas uxores habuerit: & alia quidem in honore magno & fauore fuerit: aut propter amorem: aut pulchritudinem: aut ob aliam causam: altera uero in minori apud eum parte consistat: si ex dilecta filius cum sit iunior ab illo qui ex alia procreatus est petat propter fauorem patris quem circa matrem habet priuilegia senioris: quantus duplicem substantiæ paternæ partem accipiat: sicut in legibus diffinitum est: non ei concedatur. Iniustum nãq; est: ut qui natiuitate senior est: eo q; minus mater eius a patre diligitur debita parte fraudetur. Qui puellã corrupit ali desponsatam: siquidem suadens ei & ad corruptionem sibi consententẽ habuerit: cũ ea moriat. Maligni enim sunt utiq;: ille quidem eo q; turpitudinem puellam uoluntarie sustinere suasit: & nuptiis liberis hæc mala præferre cogerit: illa uero q; semetipsam propter libidinem propriam aut propter lucrum ad contumeliam persuasam præbuerit. Si alicubi eam solam inueniẽs: nullo adiutore præsentẽ compresserit: solus ipse moriatur. Qui uirginem corrupit nondũ alicui desponsatam: ipse eam ducat uxorem. Si uero puellæ non placeat ut habeat eum: patri .l. siclos præcium iniuriæ soluat. Ab uxore copulata sibi uolens disiungi propter quascunque causas: quæ multimodè de hominibus prouenire noscuntur: ex scripto eo q; nõquam postea cũ ea conueniat cõpromittat. Sic enim habebit potestatem ali copulari: nam prius illa alteri iungi non potest. Si autem & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere: non ei liceat. Quæ sine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat: & natum filium mortui nomime uocans: hereditatis nutriet successorem. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit: domibus minime destitutis & cognatis possunt substantiæ conseruari: & mulieribus reuelatio calamitatis auferri: quando priorum maritorum proximis coniungentur. Si uero noluerit eam ducere frater: ueniens mulier: apud seniores testimonium hu-

ius rei perhibeat: quod uolentem eam domi manere: & filium ex eo habere non suscepit iniuriam faciens fratris defuncti memoriam. Requirentibus uero senioribus pro qua causa nuptiis eius abstinere: siue maximam causam siue paruam dixerit: ad hoc ueniendum est: ut soluens uxor fratris caligulas illius uiri: & expuens in faciem eius dicat: hoc dignum esse ab ea pati: iniuriam defuncti memoriam facienti. Et ille quidem a senioribus abscedat: hoc obprobrium habens omni tempore uitae suae: illa uero si uoluerit alio cui libet se petentium nubat. Si quis captiuam ceperit uirginem siue iam nuptam: uolens ei copulari: non primitus liceat eius cubile communionemque contingere: antequam illa radens caput suum: & lugubre schema percipiens: parentes defleat: & amicos quos in bello perdidit: quantus de eorum tristitia sanata: sic deinceps ad epulas couertatur & nuptias. Bonum est enim & iustum: accepturus de qua filium habiturus est: ut eius satisfaciat uoluntati: & non tantummodo libidinem sequens propriam quod uxori futurae eam possit esse contentat. Triginta uero in luctu diebus expletis: sufficiunt enim isti dies sapientibus ad lachrymas amatoque: tunc procedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus: habere eam contentat uxorem: ad seruitium eam deducere non habeat potestatem: sed ubicumque uoluerit mulier ire discedat: hanc libertatem habens. Quicumque iuuenem contemnit parentes suos: & eis honorem non praebet: aut propter uerecundiam: aut propter insipientiam iniuriam: facientes eis: primum quidem sermonibus eos moneant ipsi parentes: sufficiunt enim ad haec huiusmodi iudices: dicentes non se pro delectatione fuisse coitu naturali permixtos: neque pro augmento pecuniae: dum essent facultates parenti utrique coes: sed ut ipsi filios haberent: qui eos in senectute gubernarent: & quibus egeret pro eos haberent: quod dum grato fiet: deo precipue causa est adiciant etiam haec uerba dicentes: fouentes studio magno nutriuimus: nullique rei pepercimus: quae ad salutem tuam tenderet: & utilitatem optime tibi eruditionis afferret: nunc autem quoniam decet ueniam tribui iuuenem delictis: monemus te: respice in quocumque pro nostra exhonoratione minor inuentus es & ad modum temperamenti conuertere: sciens etiam deum ea quae contra parentes praesumuntur nimis ingratis ferre: quomodo & ipse totius humani generis pater est: & una cum illis ex honorari uidetur: qui eandem appellationem habere noscuntur. Indignum est ergo a filiis haec suis sustinere: cum & lex talium sit ultrix inuitabilis: cuius te filii experimentum sumere non optamus. Et si in his uerbis iuuenem temperet audacia: ab obprobriis liberant quae ex ignorantia proueniunt. Sic enim & legislator bonus inueniet: & patres foelices erunt: non uidentes nec filium puniri nec filiam. Cum uero parentis sermones atque doctrina propter intemperantiam suam pro nihilo esse uidebuntur inimicas sine pacis foedere sibi faciens legis: cum frequentibus contra parentes presumptionibus incitatur: hic inquit eiectus extra urbem: sequente multitudine: lignoque suspensus & permanens tota die ad uisionem cunctorum: nocte sepeliatur: sicut etiam alii: qui quocumque modo primi legibus decernuntur. Sepeliantur autem & hostes: & nullus mortuus expers iaceat sepulturae: soluens poenam ultra iusticiam. Nulli hebraeorum ad usuras liceat fenerare neque cibum neque potum. Non enim iustum est a contribuli redditus sustinere: sed solatium utilitatis eius lucrum esse decernere: & gratiae actionem & re-compensationem adeo referendam pro benignitate sufficere. Qui acceperit siue pecunias: siue quoscumque fructus siccos uel humidos reminiscens deum haec cum dilectione restituat: tanquam reponentes in propriis oculis: & iterum cum opus fuerit haec tollentes. Qui uero circa redditionem impudenter extiterunt: non in domos eorum introeundum est: & pignus sumendum: antequam ex hoc causa dicatur. pignus enim a foris petendum est: & debitor per se portare debet nihil resistens ei qui cum auxilio legis ad eum uenit. Si quidem idoneus sit cui pignus ablatum est: teneat illud creditor: quousque restituat quod debetur: si uero est pauper: restituat antequam sol occumbat: & maxime si uestis sit in pignore constituta: ut eam habeat ad soporem: quando naturaliter deus pauperi miseret. Mola uero & uasa ei congrua non sunt accipienda pro pignore: ne instrumentis necessariis ad ciborum alimenta priuentur: & pro egestate aliquid pessimum patiantur. In futuro hominis poena sit mortis qui uero aurum aut argentum abstulerit: condemnetur in duplum. Qui iumentum rapuerit damno quadrupli condemnetur: praeter bouem: pro hoc enim quintuplum soluat. Qui ad soluenda multa fuerit inops: sit seruus eorum: quibus est condemnatus. Siquis fuerit contribuli uenditus: sex annis seruiat: septimo autem anno liber abscedat. Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorem propter affectum eius ex familiaritatis dilectione seruire uoluerit instante anno iubileo quem quinquagesimum nominamus: liber efficiatur cum uxore simul & filiis. Si quis autem aurum uel argentum per uiam inuenit quaerat eum qui perdidit: praeconemque mittens: in quo eum loco inuenit restituat: & ex alio damno non bonam utilitatem esse decernat. Similiter autem & de pecudibus quascumque in deserto errare comperit: non inuento repente domino apud se reseruet: testem habens in his deum: quod noluit aliena lucrari. Nulli liceat praesensire: cum iumentum alicuius tepestate fatigatum in luto uiderit cecidisse: sed alleuet illud & proprio adiuuando labore: ei adiutor existat: uias autem ignorantibus demonstrandas: & non risum aucupantes de eorum errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blasphemet absentem. Percussus in lite quis: ubi non est ferrum: repente mactetur: idem patiente eo qui percussit quod fecit. Si uero portatus ad propria qui percussus est: egrotet diebus multis deinde moriatur sit innocens qui percussit. Sanato autem illo & multas expensas in egritudine faciente: restituat uniuersa percussor

quæcūq; in uulneris sanandi tempus expendit & quæcūq; medicis erogauit. Qui mulierem p̄gnaⁿ rem calce percusserit: siquē abortiuū fecerit mulier: pecuniis a iudicibus condemnatur: tanquam pe^r corruptionem uentris: plebis faciens detrimētum. Dentur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente autē ea ex ea plaga: & ipse moriatur: aīa pro anima censente lege ponendam. Venenum neq; mortiferum neq; aliud quod sit utile lesioni: nullus israhelitaꝝ habeat. Si uero inueniatur quisquam hoc possidere: moriatur hoc patiens: qđ toleraret ille contra quem uenenum p̄batur esse cōfectum. Qui cecauerit quēquā similia patiat: priuet quo priuauerit alios: nisi forte pecunias accipere uoluerit qui creatus est: lege uidelicet illi dante licētiam qui passus est estimare passionis suæ casum: & cōcedente si se uerior esse uoluerit. Bouem eorū percutientem dominus interficiat. Si aliquem interficiat pcutiens taurus: ipse quidē lapidatus moriat: & neq; ad cibum utilis habeat. Si uero etiam culpabilis approbet dominus: p̄scius eius naturæ: nec cauens: & ipse moriat: tanquam ipse eius qui a boue pemptus: est auctor mortis extiterit. Si seruū uel ancillam bos p̄imat: ipse quidem lapidetur xxx. uero siclos eius domino lapidati dominus dari damnet. Bos autem si a boue p̄cussus mortuus fuerit: uendat: & q̄ mortuus est & q̄ p̄cussit: & p̄ciū amboꝝ eorū domini sibi distribuant. Qui puteum: siue lacū effodiūt: diligentia hēant: ut tabulare illic faciant tegumentū: nō ut aliq; haurire p̄hibeant: sed ut nullū ibi sit cadēdi piculū. Et si in huiusmodi p̄funditate nō clausam icidēs iumentū alicuius moriatur: eius precium domino p̄prio soluat. Circūdāda est quodq; maceria in puteis siue lacubus: q̄ pro muro sit: q̄tenus non sinat aliquos illic deuolutos extingui. Depositū siq; accepit: tāq; rem sacra aut diuinam ita custodiat: nullusq; fraudare creditorē studeat neq; uir neq; mulier: nec si immentam auri lucraturus sit quātitatē: sp̄rens quasi nullus sit: qui eū possit arguere. Generaliter itaq; conuenit unūquēq; suā cōscientiā sciētē bene agere: & testimonio suo sibi sufficiētē uniuersa agere quæ ab aliis possint laudis premia condonare: & maxime respicientem ad deum: quem nullus malignorum latere potest. Si uero nihil agens dolose: perdidit cui creditum est depositū: ueniēs ad septem iudices: iuret per deū: q̄ neq; eius cōsilio uel malitia periit: neq; aliqua rei perditæ parte sit usus: & in culpabilis tūc abscedat. Si uero uel in aliqua parte usus fuerit rem sibi creditā ipse perdat etiam uniuersam: & quæcūq; accepit: reddere condemnatur. Sicut autē de rebus depositis sancitum est: ita & si quis mercedē fraudet operantium corporibus suis: habeatur odibilis. Vnde non est fraudanda utri pauperis merces: scientibus uniuersis: quia pro terra aliisq; possessionibus ei de hoc p̄stitit. Sed neq; differenda solutio est: sed sub die p̄benda: tanquam nolēte deo fraudari quanquā usu laboris sui. Pro iniusticia patris non debere filios puniri: sed propter suam potius uirtutem eis misericordia p̄benda est non lesio: quia filii pessimoꝝ fuere patrū: neq; odio habendi sunt ab iniquis nati. Sed neq; patribus filioꝝ sunt repensāda peccata: cum multa iuuenes extra nostrā doctrinam sibi met arrogent per supbiam: nolentes quæ sunt utilia doceri & coitū fugere: per quē ana secum & masculi uirtutem & fructum filioꝝ p̄creationis amittunt: quā nobis hoibus ad augmentum generis p̄buit deus: quando in nece futuroꝝ filioꝝ agit: & per hoc eorū exterminat initiū. Nam sicut animæ illoꝝ debilitantur: ita & quæ sunt corporis permutantur. Similiter autē quicquid putat esse uidentibus monstruosum: non liceat fieri neq; de hoibus neq; de cæteris animalibus. Hæc siquē uobis legum uestre reipublicæ sit pacifica cōstitutio: & deus p̄picius eius decorē inuolabilem conseruabit. Nullumq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc innouet: & in contrarium mutet. Quia uero necesse est humanum genus inconsiderata picula aut uolūtarias turbas incidere: et de his breuia colloquemur quatenus p̄sciētēs q̄ oportet fieri: ad opus salutis sitis idonei: & nō tunc req̄rentes quæ nos conueniat facere: minus instructi tēporibus succumbatis. Terram quā uobis sine laboribus p̄buit deus: & sine uirtutum exercitatione cōcessit: p̄stet q̄dem: ut ea sine bello fruamini: neq; aliis in ea cōtra uos p̄lātibus: neq; intestina seditione concussis: p̄ quā cōtraria uestris patribus gerentes: quæ ab illis sunt custodita p̄datis: sed utētes legibus bonis quas uobis deus p̄buit p̄sistatis. Si uero casus belli aut nunc uobis: aut uestris filiis postea forte prouenerit extra terminos hoc agatur. Bellatari: legationes & p̄acones mittite ad uoluntarios hostes: Ante arma nanque bonum est apud eos uti sermonibus declarantibus: quoniā & militiā copiosam habentes: & equos et arma: & ante hæc propiciam deū: & uobiscū pariter dimicātem: tñ petite: ut nequaq; cū eis pugnare debeatis: ne res eorum auferre cogamini. Et siquidē consentiunt: bonū uobis est seruare pacem: si uero cōfidētes in se: quasi uirtute p̄cellant: & uos uexare conentur: exercitum sup eos inducite: principe quidē utentes omnipotente deo sub principē uero cōstituite unū: qui cūctos uirtute p̄cellat. Multoꝝ nāq; principatus his qui agere quicquam celeriter compelluntur impedimētum est: & potius nouit ledere q̄ iuuare. Exercitus autē ducatur mundus: & iter oēs corporis robore & animi audacia ualde p̄positus timidi uero discerendi sunt: ne dū circa cōgressionē belli cōuertunt ad fugā: hostibus magis uires adiiciāt. Eos qui nup edificauerint domos: quibus tps annale non fuit ad fruēdum: & qui plantaerunt: & necdum p̄cipati sunt fructibꝝ in p̄uicia dimittēdos cēsemus: sed et eos qui sp̄li sunt: & qui nuper uxores duxerunt ne desiderio eorū p̄centes uitæ & seruātes semetipsos: ut illis fruantur: arma tractare contēnant. Cum uero castra inqt ducitis p̄uideate ne quid mali geratis. Obsidētes ciuitatem & lignis egentes ad machinationis opus: non incidatis arbores terræ fructiferas: sed parcite sciētēs:

eas a deo p utilitate hominum esse p ductas. Quae si uocem haberent iurgium uobis inferrent: quia cum non sit in eis causa bellog: iniquae sectionis prauidicia patiantur: & si uirtus eis foret: etiam demigrarent: & in aliam terram recederent. Vincentes autem in pugna: rebelles occidite: alios uero ad tributa reddenda seruate: absq; gente chanaanæ. Hos enim cum omni domo cunctos oportet ex terminari. Custodite in bello praecipue: ut neq; mulier utatur instrumento uirili: nec uir tunica mulieri. Huiusmodi siquidẽ Moyses hæbreorũ rempublicam dereliquit. Leges aut pri^o quadragesimo anno conscriptas tradidit: de quibus in alia sum conscriptione dicturus. Reliquis uero diebus frequentes benedictiones per ecclesias eis dedit: & super eos qui non legitime uiuerent: si quæ in eis sunt definita transcenderent maledictiones imposuit: & deinde hexametrum eis carmen effecit: qd in libro dereliquit in sacratio conseruandũ: eloquium cõtinens futurorum: secũdũ qd omnia facta sunt atq; fient: nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros simul & arcam in qua decem uerba duabus tabulis conscripta recondidit: & tabernaculum tradidit sacerdotibus: & populum adoratus est: ut dum obtinerent terram: & collocarentur in ea: Amalechitarum non obliuisceretur iniuriam: sed castrametati super eos: pœnam de eis sumerent: eo qd eos in deserto positos afflixissent. Capta uero terra chanaanorum: & omnem eius multitudinem perimi iussit & altare erigendum: quod ad solis respiceret ortum: tum non longe ab urbe Sicimorum iter duos montes: Garizeo quidem a dextris posito: a leuo autem eo qui Hebal nuncupatur: diuisoq; exercitu per sex tribus in duobus motibus: & cum eis leuitis & sacerdotibus: primum quidem eos qui in monte Garizeo essent orare sanciuit: bona sup eos accidere: q circa religionem dei legumq; custodiã studium habent: nec offenderet in his quæ Moyses impauit: & his fauere alias tribus: rursusq; his oratibus: sex alias respondere benedicentes: deinde transgressoribus ponere maledicta: & in eorum confirmatione sibi tribus adinuicẽ consonare. Conscripsit autem benedictiones eorũ: ut nequaq; longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiã moriẽs in altaris latere utroq; conscripsit: stãte populo: & secum sacrificia & holocausta celebrante: quod nequaq; ulterius fecit. Hæc igitur constituit Moyses: & hæbreorũ gens hæc mandata sequendo constitit. Altera uero populum cum mulieribus & infantibus in ecclesiam conuocauit: ita ut famuli etiam adessent & ei iurandum pro legum custodia celebrarent: ut de dei uoluntate perfecte cogitantes: neq; cognatis fauẽtes: neq; terrore p moti: neq; aliam quamlibet fortiorẽ cam q legum custodiam arbitantes: earũ pcepta transcenderent: sed siue quisq; eorũ consanguineus temptaret huius conuersationis iura confundere siue ciuitas foret: in eis ulciscerentur & singulãriter & cõiter: & cum eis prænaleret: etiam fundamenta subuerterent: ut neq; pauimentum cõtemnẽtiũ si eẽt possibile remaneret: si uero nequirent inferre tormentum: hoc ipsum oñderent: quia nõ sua uoluntate fecissent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit aut eos quemadmodum sacrificia praecipue deo placerent: & quomodo praeliantes digni fierent utentes coniectura lapidum: de quibus primitus declarauit. Prophetauit uero & Iesus praesente Moysẽ. Igitur Moyses cuncta quæ foret pro populi salute facienda in bellis simul & in pace tractans: legibusq; compositis: & distributis reipublicæ pariter ornamentis dicit: quia ei diuinitas indicauerit qd si transgredierentur eius religionem hæbrei experirentur aduersum: ita ut eorum terra armis hostium completeretur: & urbes destrueretur: & concremarentur templum: & uiri uenditi seruituri forent nullo eorũ calamitatibus miserante: eosq; cum talia sustinerent: frustra esse penituros. Deus tamen inquit qui uos creauit: & ciuitates ciuib⁹ uestris templumq; restituet: eritq; harum rerum calamitas non semel sed saepius affutura. His dictis: exhortans Iesum ad chanaanos exercitum ducere tanquam deo cooperante in his quæcunq; tentarent: & omni multitudini benedicens quomodo ego inquit ad nostros pergo maiores: & deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobisq; praesens refero: propter prouidentiam eius: quam non ppter libertatem solummodo uestram gerens: sed etiam p munibus optimis semp exhibuit: laboratq; mihi & oẽm sollicitudinẽ adhibenti pro meliori uestra cõuersatione sua solatia nõ negauit: & in oĩbus placidum nobis praebuit semetipsum: magis autem ipse fuit: q etiam bonã cõuersationẽ dedit: sinẽq; concessit: me utens sub principe pariter & ministro: in quo uestrum populum uoluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedicere uirtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare pro uobis: moriens optimum iudicauit: & ipse utiq; hoc debitum deo restituens: & uobis ad memoriam derelinquẽs: quia colere uos semper hũc oportet: & honorare: & leges rerum omnium quas praestitit: placidusq; permanens adhuc praebebit: tanquam optima dona seruaũ: quia pessimus inimicus est & homo nequissimus: qui legislatori facit iniuriam: & leges ipsas frustra positas arbitrat. Deum ergo non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis: quas ipse generans uobis dedit. Hæc autẽ Moysẽ ad finẽ uitæ dicẽte: & cum bñdictione singulis tribubus futura prophetante: populus cessit cunctus ad lachrymas: ita ut etiam mulieres tandem sua pectora: demonstrarent in eius morte lugubrẽ passionem. Sed & paruuli flentes: cũ adhuc magis ad retinẽdã tristitiã iualidi foret declarabãt: quõ & ipsi uirtutem eius & magnitudinẽ ultra ipsã isãtiã sentiebãt. Erat itaq; iuuenibus ac senioribus ærũna magnæ tristitiæ. Alii naq; sciẽtes: quali tutore priuarentur: de futuro lugebãt: alii uero maximus ob hoc erat luctus: quomodo cum nondum bene eius uiderentur degustare uirtutem: tali principe fraudabantur. Nimietatẽ uero gemitus populi: atq; dolog: coniiicere poterit

unusquisq; ex eo: q; tūc ipsi legislatori puenisse dinoscit. Nam cū omni tēpore suaderet nō oportere quemq; p futura deiici morte: tanq; hāc uolūtate dei & legis natura ferēte: in his tamē q; gerebantur a populo: uictus est ut desisteret. Igit; pperantē quo erat auferēdus: cūcti cū lachrymis sequebant;. Moyses aut; alios qdē manu silentiū faciēs: pcul getos manere pcepit: pximos uero suis consolabat; sermonibus: ne sequentes lugubrem ei facerent finem. Illi etiā hoc ei prāstandū iudicantes: ut ppria uolūtate discederet: semetipfos in aliis locis detinere flentes: & abeuntē lachrymis currentibus intuetes: quē solūmodo seniores deduxerūt: & pontifex eleazarus: & princeps Iesus. Cūq; uenisset ad montem qui uocat; Abarim: qui est excelsus & e diuerso positus. Hiericho terrā optimā chananeorū & amplā intuetibus ad uiuēdū pbens: seniores dimisit: & dum saluaret Eleazar: & Iesum: eisq; adhuc loqueret; nubo subito sup eū astāte: in quadā cōualle sublatus est. Scriptū est aut; in factis libris eū fuisse mortuū pp metum ne pp excellentiā uirtutis q; erat circa eū ad diuinitatē abisse putaretur. Vixit itaq; oē tps annoꝝ. xx. & cētū: ex qbus pte tertia piceps fuit: minus uno mense. Defunctus eū aut; ultimo mense anni: q; a macedonibus uocat; distrus: apud nos aut; adari mēsis initium est: sapia cunctos homines qui fuerunt quocunq; tempore superans & optime his quā intelligebat utens: ad dicendū uero & ad loquēdum populo ualde gratissimus: & alia multa bona possidendo nimis ido neus: sic quoq; cunctis abstinens passionibus: ut neq; esse in eius anima putarentur: sed solummodo eorum noīa sciret: & in aliis potius: q; in se esse conspiceret. Et dux quidem inter paucos illi similis fuit: propheta uero qualis ille: alter nullus: ita ut qcquid eum contigisset loqui: deus putaretur audiri. Luxit hunc populus triginta diebus: & nunq; tristitiā magnitudo hābreos tanta detinuit: quāta fuit in transitu Moysesos. Diligebant etenim eum non solum qui fuerunt experti: sed etiam qui eius legebant leges: questionesq; uehementissimas faciebant: & eius uirtutem ita considerabant. Finis itaq; Moysesos declaratus a nobis hoc modo sufficiat.

Incipit liber quintus.

Quo Iesus duxit hābreorū exercitū: & dū pugnasset cōtra Chananeos: & deuicisset terrā eorum per fortes funiculorū est pītus: & de morte ipsius Iosue: & pontificis Eleazari: CAPI. I.

Moyse itaq; p dicto mō ab hoībus abeunte Iesus oībus iam in eo legitimis finē habētibus: & luctu q̄scēte: pcepit ut populus esset pparatus ad expeditum: misitq; exploratores ad Hiericho: q; & uirtutē eorū: & q; ipsi uoluntatē habere uiderent: agnoscerēt. Ipse uero disponebat exercitū: tanq; iordanem oportuno tempore trāsiturus: & cōuocās picipes tribuum Ruben & Gad: & p̄sides Manasse: nā & huius tribus mediā pte in arnō ascripserat habitare: quā est Chananeorū terrā p̄ septimā: cōmemorabat eis quācūq; Moysi p̄mississent: atq; poscebat: ut pstantes & illius puidētia q; neq; dum moreretur circa eos defecisset: & utilitati cōmuni semetipfos ad ea quā prācipiebat pronissimos exhiberent: & cum eq̄tibus quinquaginta milibus armatorum a loco qui dicitur Abela ad iordanem accessit in stadiis. lx. Cūq; fuisset illic castrametatus: repente exploratores aduenerūt nihil horū q; agebant apud Chananeos ignorantes. Latēter enim prius oēm urbē eorū licēter cōsiderauerūt simul & muros qcūq; fortes: & qui non ita cauti esse uiderētur: sed & portas: q; dū essent fragiles: oportunū pberēt iuasuris introitū. Nō autem curabāt ciues qcūq; uidebāt eos ista cōsiderare putātes uisōis gratia pegrinos aptissima eos ciuitatis loca singula p̄scrutari: nō uolūtate tamē hostili. Cūq; uespere factū fuisset: & descēdētes in habitaculū quodā muro uicinū uenissent in quo cenaturi erāt: essetq; eis addiscēdi cura: nūciatum est regi cōnanti: eo q; exploratores qdā ex hābreorū exercitu ueniētes eēt in Raab habitaculo: cū multa latēdi puidētia cōstituti. Ille uero repēte eos pcepit cōprehēsos adduci: ut eos torquens agnosceret. qd agere uolētes adessens. Cūq; inuasiōe eorū Raab agnouisset: nā supra murū stipulā lini sicabat: exploratores qdē illic abscondit. His aut; q; missi fuerant: a rege dicebat: q; pegrini qdā ignoti fuerint ante paululū q; sol occūberet apud eā: & cōnātes abscesserūt. Quos si timorē ciuitati: & regi periculū ferētes uenisse putaret sine labore cōprehēderēt psequentes. Illi uero muliere ita loquente nullū eius sentiētes dolū abscesserūt: neq; p̄scrutātes habitaculū eius. Cūq; prexissent per uias per quas eos p̄cipue ire credebāt: & q; ducerēt ad uada Iordanis & nullū signū agnoscerēt: a labore quietuerūt. Tumultu aut; sedato: Raab deducēs uiros & piculū p eorū salute faciēs suam: q; si capi in eorū occultatiōe potuisset: nequa q; supplicia regis euaderet: sed cū omni domo pessime deperisset rogauit ut haberēt sui memoriā: & dum Chananeorū terrā obtinerēt: huius salutis repēsationē eos sibi cōferre poscebat. Quo facto: dimisit abire eos ad ppria: iurantes: ut eā liberarent & quā cum ea forent: dum ueniētes in ciuitatē uastaret eā: & oēs hitatores eius: secūdū sniam apud se p̄finitā una pmerēt. Hęc enim illa scire se dicebat signis dei uirtute mōstratis. At illi de p̄sentibus gratias referentes: & de futuris iurabāt ope se: repēsaturus fore: & suadebāt: ut dum sentiret capiendam ciuitatem: oēm possessionem suā atq; domesticos in illo habitaculo reconderet: & ante ianuas coccineum funem appēderet quatenus sciens domum piceps ne qd ei mali fieret custodiret. Adiciebāt enī. Nūciamus ei: quia tuo fuerimus solati o liberati: Siquis uero pugnando ceciderit tuorū: aut tu: nequa q;